

COLOFON

REDACTIE:

Lambèrt de Kwant, hoofdredacteur
Tel: 072-5119619
E-mail: info@quantumsymposia.nl
Rien van Geet
Frits Moers, eindredacteur
Frank den Outer

REDACTIEADRES:

Hottenvoortsweg 12-A,
8105 RX Luttenberg
Tel: 0572-302503
E-mail: flg.moers@planet.nl

PENNINGMEESTER:

Bankrekening: 73.24.53.690;
Postbank: 302100
tnv Ger Luijten, penningmeester
VKK/CKB, te Amersfoort

LAYOUT:

Rudolf H. Smit

ILLUSTRATIES IN DIT NUMMER:

Rudolf H. Smit, Pam G. Rueter.

OMSLAGILLUSTRATIES:

Pam G. Rueter

DRUK:

Proson, Productiecentrum
Sonneheerdt, Ermelo.

VOOR ABONNEMENTEN:

Zie het Redactie-adres

JAARABONNEMENT:

€ 17,50 (voor niet-kerkleden)

De redactie houdt zich het recht voor artikelen in te korten, te redigeren – zo nodig in overleg met de auteurs – of te weigeren. De inhoud van de artikelen vertolkt niet noodzakelijkerwijs de standpunten van de VKK in Nederland of die van de redactie. Elke auteur schrijft op persoonlijke titel, tenzij er aangegeven is dat er sprake is van een officieel kerkelijk document.

Copyright © Vrij-Katholieke Kerk in Nederland. Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd, en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke wijze dan ook, zonder de uitdrukkelijke schriftelijke toestemming van de uitgeefster van dit tijdschrift.

**Sluitingsdatum voor het
herfstnummer:
20 augustus 2008**

Het herfstnummer verschijnt
in oktober 2008

ISSN 1574-2776

Website VKK: www.vkk.nl

REFLECTIE,

voortzetting van *VK-Visie* jaargang 76, is het tijdschrift
van de Vrij-Katholieke Kerk in Nederland en verschijnt
vier keer per jaar, onder auspiciën van de regionair
bisschop van de VKK in Nederland.

Reflectie, Tijdschrift voor Religie en Spiritualiteit Nummer 2, jaargang 5, zomer 2008

Inhoud van dit nummer:

1. Over dit nummer (Frits Moers)
Richtlijnen voor auteurs (Rudolf H. Smit)
2. Wetenschap en spiritualiteit naderen elkaar (Lambèrt de Kwant)
4. Mijn ziel dorst naar God (X Frank den Outer)
8. God met ons (Ojas Th de Ronde)
11. In memoriam priester Paul Happé
12. De drievoudige eenwording in het Thomasevangelie (Peter Kampschuur)
15. In memoriam priester Jan Arts
16. Eenheid met de kosmos (Johan Pameijer)
18. Amsterdamse politiemans en VK. Priester (Pauline Bruin)
19. Antwoorden voor alledag vinden
20. Het licht van klank (Lambèrt de Kwant)
21. Delen kost niets - gedicht van Marjolein Wielinga
22. Reli-thrillers nog steeds in opmars (Lambèrt de Kwant)
24. Spiri Classica (Lambèrt de Kwant)
25. Alle geloven op een rij - gedicht van Marjolein Wielinga
26. Boekeninfo (Lambèrt de Kwant)
29. Over de auteurs
29. Adressen van uitgevers
30. Wat is de Vrij-Katholieke Kerk?

Over dit nummer

Frits Moers

In dit nummer zouden – zoals gepland – een aantal artikeltjes geplaatst worden vanuit persoonlijke ervaringen in en door de H. Mis.

Dat als aanloop naar het VK. Kerkcongres 2008, met het thema Het Onzienlijke ontsluit. De werkgroep voor dat “congres” boog zich echter over de vraag naar een andere opzet en inhoudgeving van die dagen t.o.v. het verleden. Het resultaat daarvan is verfrissend. U kunt daarover lezen in de aankondiging van de ‘kerkdriedaagse’, in het stukje “Antwoorden voor alledag vinden”. In ons herfstnummer kunnen we daarop dan nog terugkomen.

Ook het onderwerp ‘Mystiek’ stellen we nog even uit; we willen de ontvangen artikelen voor dit nummer alle plaatsen, samen met wat illustraties; en dan ontbreekt er voldoende ruimte voor een artikel over ‘Mystiek’.

Kern van dit nummer vormen de artikelen van Mgr. Frank den Outer, Ojas Th de Ronde, Peter Kampschuur en Johan Pameijer.

In het voorjaarsnummer (2008, nr. 1) werd abusievelijk de 1^e versie van “Over de auteurs” geplaatst, i.p.v. de gecorrigeerde versie. De aanvulling daarop plaatsen we nog in dit nummer. Het betreft de auteurs Nelly Schouw-Zaat (artikel Laat ons bidden) en Pam G. Rueter (illustraties).

Ten slotte nog dit (voor auteurs):

in Reflectie 2007, nr.1, plaatsten we al eens *Richtlijnen voor auteurs van artikelen voor Reflectie*. Soms echter kampen we nog wel eens met vooral de problemen met illustraties en noten, evenals met regelfstanden bij (tussen)kopjes (gewoon regelfstand 1 graag).

We plaatsen die richtlijnen nog eens in dit nummer, i.c. in de kolom hiernaast.

Het bespaart de eindredacteur en vooral de vormgever, Rudolf Smit, veel extra werk als u zich aan die richtlijnen houdt!

Sluitingsdatum kopij voor het herfstnummer van oktober: 20 augustus 2008.

Richtlijnen voor Auteurs van artikelen voor Reflectie

Het gebeurt nogal eens dat de vormgever van dit blad Wordbestanden ontvangt van auteurs die blijkbaar met veel plezier gebruik hebben gemaakt van allerlei mogelijkheden die deze tekstverwerkings-software biedt. Bovendien lijken ze er van uit te gaan dat de vormgever met dezelfde software deze teksten gereed maakt voor publicatie. Dat is echter niet het geval, simpelweg doordat Word minder geschikt is voor het goede vormgevingswerk.

Wél “importeert” hij die teksten in een zogenoemd DTP softwareprogramma, oftewel een “Desk Top Publishing pakket” dat speciaal ontwikkeld is voor het snel en professioneel vormgeven van teksten. En dat gaat inderdaad geweldig, echter... zolang auteurs Word-bestanden aanleveren waar niet teveel “attributen” aankleven, zoals daar zijn: gegenereerde voet- en eindnoten, ingebedde plaatjes, ingebedde tekstkaders, gegenereerde tabellen, etc! Doen ze dat wel, zoals met enkele artikelen het geval was, dan zadelen ze de vormgever op met heel veel extra werk. Waarom? Het DTP-pakket neemt veel attributen over, maar een aantal daarvan niet of slechts gebrekkig. Zo dreigen gegenereerde voet- en eindnoten verloren te gaan, ingebedde kadertekstjes worden niet meegenomen, net zo min als ingebedde foto's en andere afbeeldingen. Gegenereerde tabellen gaan wel mee, maar zijn daarna nauwelijks behoorlijk vorm te geven. Stuk voor stuk moeten daarom al deze elementen eerst uit het oorspronkelijke bestand gehaald worden en apart weggezet, alvorens tot de eigenlijke opmaak kan worden overgegaan. Allemaal extra werk en dus ook: kosten... die te vermijden waren. Daarom heeft de vormgever in overleg met de redactie een lijstje van technische richtlijnen opgesteld aan de hand waarvan u, toekomstige artikel-auteur, wordt verzocht uw artikel zó op te stellen, dat in het vervolg de vormgever snel de teksten kan invoeren en verwerken. Hier komen die richtlijnen:

- Lever uw tekst zoveel mogelijk “plat” aan, dat wil zeggen zonder extra attributen. Alleen vette tekst en cursieve tekst kunnen als zodanig in het artikel worden geplaatst. Vermijd onderstreepte tekst!
- Werk bij voorkeur met een gewone tekstletter, zoals de in Reflectie standaard gebruikte Times, met lettergrootte 10 pts.
- Plaats verwijzingen naar voet- of eindnoten op deze manier in de tekst: (1), (2), etc. en typ de betreffende noten gewoon aan het eind van de hoofdttekst onder het kopje “Noten”. En gaat u asjeblieft niet zelf proberen deze noten uit te lijnen door het toevoegen van spaties e.d.! Dat is vragen om ellende!
- Maak tabellen met de tab-functie van Word, en laat de tabel-generator achterwege.
- Geef in uw tekst duidelijk titels, koppen en tussenkopjes aan. Titel is de titel van het hele document. Maak die echter niet te lang! Hij moet er wel op passen! Koppen zijn sectietitels, en tussenkopjes staan boven een verdere onderverdeling. Een veelgebruikte methode om een sluitende onderverdeling aan te geven is:

Titel

1.Kop

1.1 Tussenkop

1.1.1 nog kleinere tussenkop

(maar dit is alléén maar om iets aan te geven; deze “wetenschappelijke” indeling volgen we uiteraard niet in Reflectie!)

– Heeft u aparte kaderstukjes, geef dan alleen aan waar ongeveer ze moeten staan in de hoofdttekst, bijv: “hier ongeveer [kadertekst 1]”, en plaats zo'n tekst aan het einde van de hoofdttekst met een verwijzing: [kadertekst 1].

– Heeft u aparte afbeeldingen, doe hetzelfde als met kaderteksten: geef aan waar ongeveer ze moeten staan, bijvoorbeeld: “[hier ongeveer foto 1]”

– Lever afbeeldingen aan als aparte bestanden! (formaten .jpg, .gif, .tif etc). Maak ze níét tot onderdeel van de tekst (dus níét inbedden).

Belangrijk: lever geen afbeeldingen met een te grove resolutie – dikwijls zijn dat afbeeldingen gemaakt door goedkope digitale camera's, zoals “webcams”. Minimale resolutie is 72 dpi (72 dots per inch). Liever 300 dots per inch.

Tot zover. Heeft u nog vragen, aarzel die dan niet te richten tot de redactie, die ze dan doorspeelt naar de vormgever.

Wetenschap en spiritualiteit naderen elkaar

‘Godservaring een zaak van vurende neuronen’?

Lambèrt de Kwant

Onlangs heb geboeid zitten kijken naar een heel genuanceerd programma van *Discovery Science* over bijna-doodervaringen. Hierin kwamen tal van wetenschappers aan het woord, ook wetenschappers die heel kritisch staan tegenover BDE's. Er zijn onderzoeken naar BDE's gaande die zo'n twintig jaar geleden nog voor onmogelijk werden gehouden. Onderzoeken die Pim van Lommels boek *Eindeloos Bewustzijn* alleen maar bevestigen. Zo wees één van de onderzoekers, dr. Sam Parnia, erop dat ons bewustzijn niet huist in levende hersencellen, maar in de patronen van atomen waaruit de cellen bestaan. Parnia is een van de toonaangevende medische onderzoekers naar bijna-doodervaringen. Net als van Lommel, Bruce Greyson en Janet Schwaninger, heeft hij een prospectief onderzoek uitgevoerd naar BDE's bij mensen die een hartstilstand hadden ondergaan. Studies hebben inderdaad uitgewezen dat als de hersenen stil vallen ons bewustzijn wellicht blijft doorfunctioneren. Voor mensen die een BDE hadden, is zo'n wetenschappelijke bevestiging irrelevant. Ze weten immers dat er echt een spiritueel 'ik' bestaat dat verbonden is met 'iets' anders. Voor de meeste wetenschappers zijn 'tunnelervaringen', gesprekken met geesten, wezens van Licht of God, nog geen bewijs dat we de fysieke dood overleven. Daarom was het boeiend te zien hoe de Canadese neuropsycholoog Dr. Michael A. Persinger met zijn experimenten BDE-gevoelens wil op oproepen. Proefpersonen krijgen een helm opgezet waar kleine elektromagneten op aangebracht zijn. Hij beïnvloedt de zenuwcellen in de hersenen met magnetische signalen en wekt daarmee mystieke ervaringen op.

Persinger komt op basis van zijn onderzoek tot de conclusie dat de mystieke of religieuze ervaring een neurologisch fenomeen is. "Ik doe geen uitspraak over het al dan niet bestaan van God, maar de godservaring is in ieder geval een zaak van vurende neuronen". Eén van de proefpersonen zei wel enige raakvlakken met de BDE gevoeld te hebben, maar dat zijn BDE zelf veel intenser en veel diepgaander was. Persinger zei in een interview: "Ik was op zoek naar het Zelf in de hersenen en vond God". Hij onderzoekt al jaren de hersenstructuren die verantwoordelijk zijn voor het zelfbeeld. Ergens in het brein worden de signalen die van de zintuigen komen, gecombineerd met de interne signalen van de hersenen. Een complex proces waaruit uiteindelijk het zelfbeeld van ieder mens ontstaat.

In beeld kwam ook Dr. Mario Beauregard, hersenwetenschapper aan de universiteit van Montreal. In Canada heeft hij met een MRI-hersenscanapparaat hersenen onderzocht, om na te gaan wat er te zien is bij mensen die een BDE hebben gehad. Uit dit zeer recente onderzoek, voorjaar 2007, bleek dat er opmerkelijke uitkomsten naar voren komen.

Eén van de proefpersonen die in het programma aan het woord kwamen, beweert dat hij nog dagelijks contact heeft met dat wezen van licht. In het experiment werd hij gescand toen hij in contact probeerde te komen of één probeerde te

worden met dat wezen van licht. Beauregard denkt te kunnen bewijzen dat de hersenen van mensen met een BDE anders zijn dan die van anderen en dat hun brein fysieke veranderingen vertoont. De patronen die hij zag, zijn bijzonder. Hij bestudeerde van vijf BDE'ers de EEG-patronen. De conclusie was, dat er bij hen, vergeleken met de algemene populatie veel meer delta- en thetagolven werden gevonden als ze in een toestand van rust verkeerden. Volgens hem zou dit erop kunnen wijzen dat een BDE een flinke verschuiving in de hersenactiviteit veroorzaakt. BDE'ers zouden spiritueel en psychisch door hun BDE veranderd zijn. De meeste wetenschappers kunnen en willen hier nog niets mee en sluiten hun ogen voor dergelijke conclusies en ontdekkingen, waarvan er steeds meer zullen gaan komen.

Machteloos bijverschijnsel

De publicist Titus Rivas wees er in dit verband onlangs terecht op, dat veel natuurwetenschappelijk georiënteerde psychologen zich kennelijk lijken te schamen voor de psyche. "Ook al zijn de dagen van het harde behaviorisme inmiddels definitief voorbij, veel psychologen hebben het liever over computationele mechanismen en onbewuste cognitie dan over de invloed van het bewustzijn op het gedrag. Velen proberen het bewustzijn zelfs af te doen als een machteloos bijverschijnsel (epifeneen) van hersenprocessen. Er is lange tijd ook gesteld dat er helemaal geen bewijsmateriaal zou bestaan voor de invloed van de bewuste geest op het brein. Rivas wijst in dit verband op een artikel *Mind does really matter* in *Progress in Neurobiology*. De eerder genoemde Dr. Mario Beauregard geeft hierin een overzicht van allerlei experimenten die aantonen hoe groot de impact van het bewustzijn op neurologische processen kan zijn. Het gaat onder andere om meetbare effecten op neurologische processen die betrokken zijn bij emoties, pijnbeleving, waarneming en beweging.

Rivas heeft hem gevraagd of het misschien mogelijk is deze resultaten weg te verklaren door de invloed van onbewuste denkprocessen. Rivas: "Hoewel Beauregard uiteraard erkent dat onbewuste processen een rol kunnen spelen, benadrukte hij toch dat het bij deze experimenten overduidelijk om de invloed van bewuste gedachten als zodanig gaat. Hij bedoelt dat je de inhoud van die gedachten in elk geval niet terug kunt vinden op neurologisch niveau."

Met Titus Rivas hoop ik dat dit artikel van Beauregard veel invloed zal hebben, zodat ook natuurwetenschappelijk georiënteerde psychologen meer werk durven te maken van een realistisch mensbeeld. Een mensbeeld dat bovendien veel waardevoller is dan dat van het epifenomenalisme en materialisme.

Wereldwijde wetenschappelijke onderzoeken

Ik keek naar het *Discovery* programma, nadat ik in een column voor Terugkeer al gewezen had op de wereldwijde, wetenschappelijke onderzoeken naar BDE's. En prompt kwam ik al zappend

op *Discovery Science* terecht, waarop zoals gezegd, dit lange programma over BDE's werd uitgezonden. Ik nam het meteen op en keek er de volgende morgen nog eens naar en maakte enkele aantekeningen, om deze in mijn column te verwerken.

Wat mij opvalt, is dat een dergelijk, genuanceerd programma nog niet op de Nederlandse tv te zien was. Hopelijk verandert dat nu. Het toont aan, dat er wetenschappers overal ter wereld onderzoeken doen naar BDE's. Ook voor BDE'ers zelf moet het een bemoediging zijn dat hun ervaring met het Licht echt was. BDE's zijn eigenlijk intense Licht-Ervaringen (ILE's) die de levens van mensen voorgoed en ingrijpend veranderden. De wetenschap zal ook steeds meer ontdekkingen gaan doen over de werking en de functie van het Licht. Licht, kleuren, spelen in de bijna-doodervaring een wezenlijke rol. In dit verband denk ik aan een uitspraak van Vicky Wall ⁽¹⁾ "Waarheid is dat wat aan de mens onthuld wordt als het licht van het bewustzijn erop valt." Is dat niet wat er tijdens een BDE gebeurt?

Voor veel wetenschappers, zoals de Leidse anesthesioloog dr. Gerard Woerlee, zijn deze ervaringen hallucinaties van een stervend brein, maar misschien is er ook een andere verklaring mogelijk. Een kleine, groeiende groep wetenschappers meent nu te kunnen aantonen dat bijna-doodervaringen echt zijn; ze voeren mensen mee naar een andere dimensie.

Woerlee heeft ook BDE onderzocht. Voor hem kunnen deze uitzonderlijke ervaringen prima verklaard worden door lichamelijke processen. Een bovennatuurlijke verklaring is volgens hem onnodig. Dood is dood.

Professor in de zweefkunde?

Tekenend in dit verband is de felle reactie van Jan Willem Nienhuys op het boek "Onsterfelijkheid. Van twijfel naar zekerheid" van Ilja Maso, hoogleraar wetenschapstheorie aan de Universiteit voor Humanistiek. De kop boven het artikel van Nienhuys, zegt al genoeg: "Ilja Maso is onsterfelijk". Het cynisme spat ervan af! (Skepsis-blog d.d. 24 december 2007)

Nienhuys schrijft: "Na de eerste pagina van Onsterfelijkheid: van twijfel naar zekerheid blijkt al dat verder lezen overbodig is: 'Er zijn momenten dat ik het idee dat het met mijn dood gewoon is afgelopen, bijna ondraaglijk vind. Dan lijkt mijn hele leven, ja alles, geen enkele zin meer te hebben.' (p.12) Ik kan het niet helpen, na zo'n opmerking vind ik het bijna ondraaglijk nog aandacht te moeten schenken aan de zielenroerselen van zo'n egocentrische figuur." [wat een niveau! LdK]

"Maso begint," zo vervolgt Nienhuys, "met de argumenten tegen een leven na de dood. Hij vindt dat die het beste staan uitgelegd in *Immortality* (1991) van de Amerikaanse filosoof Paul Edwards. Het sterkste argument is natuurlijk dat van de natuurwetenschappen: wat wij geest noemen kan niet bestaan los van de hersenen." Hier slaat Maso volgens de geïrriteerde Nienhuys zijn eerste flater. "Maso denkt dat de hersenen fungeren als een soort tv-ontvanger. 'Net zoals de televisie een middel is om televisiegolven waarneembaar te maken, zouden de hersenen een middel zijn om dat met de geest te doen.'" (p.31) Waarom is dit zo dom? Vraagt Nienhuys zich af. Alles wat veranderingen teweeg kan brengen in de fysische wereld, hoort in zijn visie, bij die fysische wereld, en zeker als die veranderingen voorspelbaar en controleerbaar zijn. "De televisiegolven horen gewoon bij de materiële wereld. Het probleem dat iets onstoffelijks met tamelijk grote precisie zenuwen moet aanvuren of afremmen blijft, en er komt nog een probleem bij: om de onstoffelijke geest op de hoogte te houden van wat de

zintuigen waarnemen, moeten er ook signalen verzonden worden van de hersenen naar die geest. In de fantasie is dit intensieve dataverkeer geen probleem: 'Misschien is dat [fijnstoffelijkheid] een soort 'stof' dat met de huidige middelen niet waarneembaar is, of bestaat het op een trillingsniveau of in een dimensie waarin detectie vooralsnog niet mogelijk is.'

Het is het goede recht van critici als Nienhuys kritiek te leveren op opvattingen waarmee hij het volstrekt oneens is. Scherpe polemieken zijn van alle tijden en is, mits op niveau en niet kwetsend, prima, maar ik verwonder mij over het niveau van een man als Nienhuys. Zoals hij zo denigrerend spreekt over 'de zielenroerselen van zo'n egocentrisch figuur die in zijn verkrampte visie natuurlijk geen hoogleraar kan zijn aan de UvH.'" Nienhuys: "De Universiteit voor Humanistiek gun ik natuurlijk wel een professor in de zweefkunde, maar het is me een raadsel dat diens leeropdracht 'wetenschapstheorie' heet. Daarmee maakt de UvH zich onsterfelijk belachelijk."

Ook de voorzitter van het Humanistisch Verbond, Rein Zunderdorp, veegt de vloer aan met het boek van Maso: "Mij was eerst niet duidelijk of het boek over onsterfelijkheid van Ilja Maso en de presentatie daarvan tijdens een symposium van de Universiteit voor Humanistiek serieus bedoeld was of een grap. Inmiddels gaat Maso onverminderd door met het zoeken van publiciteit, hoewel de zweem van intellectuele Spielerei rondom zijn optreden blijft hangen. Zo lezen wij op 21 december in 'Trouw' dat hij verbaasd is dat mensen niet meteen begrepen dat zijn boek niet wetenschappelijk bedoeld was: hoe konden zij dat nu denken van een hoogleraar wetenschapstheorie?"

Reflectie neemt het op voor mensen als Maso die we binnenkort aan het woord laten. We verzetten ons tegen een tendens om alles wat met metafysica of spiritualiteit te maken heeft, belachelijk te maken en mensen die daarmee bezig zijn als een stel idioten te kwalificeren. Het hoort kennelijk in een tijd, waarin iedereen alles meent te kunnen zeggen en te mogen kwetsen. De toon zegt iets over de angst van mensen als Nienhuys dat hun hele wereldbeeld in zou kunnen storten.

De onmogelijke claim dat de wetenschap alles kan verklaren en dat er geen ruimte meer is voor spiritualiteit is moeilijk vol te houden. De wetenschap is in haar claims te ver doorgeschoten en het wordt daarom hoog tijd spiritualiteit weer terug te brengen in het dagelijkse leven. Natuurlijk kan niet alles wetenschappelijk bewezen worden, maar vandaag de dag zijn er wetenschappers van allerlei pluimage (natuurkundigen, psychologen, wijsgeren) die ontmoetingen organiseren met niet-wetenschappers zoals kunstenaars, mediameke mensen en kerkleiders, om gezamenlijk naar antwoorden te zoeken waarmee de samenleving worstelt. Dat is een andere benadering dan die van Nienhuys cs die van mening zijn dat wetenschappers met gemeenschapsgeld betaald worden en zich daarom niet met "baarljke nonsens" moeten bezighouden. Maso kiest in zijn boek positie tegen de intellectuele mainstream á la Nienhuys, die zich onsterfelijk in de kaart heeft laten kijken...

(1) Vicky Wall herontdekte op een nacht, als door onzichtbare handen geleid, de kracht van de kleuren en creëerde zij Aura-Soma. Zij wist niet waarvoor de Equilibrium flessen waren en welke grote werking ze hadden. In de loop der tijd ontdekten ze echter dat deze flessen helende krachten bezaten en dat de verschillende kleuren therapeutische effecten hadden op de aura's van haar patiënten: www.purelifestyle.nl.

Mijn ziel dorst naar God

- het onkenbare benoemen -

✠ Frank

Inleiding

In vorige artikelen in *Reflectie* is al ruime aandacht besteed aan Gods- en mensbeelden binnen judaïsme en christendom [1], min of meer ingeleid door een paar algemene artikelen over het huidige geestelijke en religieuze klimaat [2] en aan de toekomst van kerk en religie [3].

In het huidige artikel wil ik nagaan of het mogelijk is iets over God te zeggen, anders dan in Godsbeelden, zoals dat binnen jodendom en christendom door de eeuwen heen heeft plaats gevonden, tot op de dag van vandaag. Godsbeelden kunnen mogelijk wel uitgangspunten zijn om tot godskennis te komen, maar niet om tot Gods kennis te geraken. De bron van waaruit het kennen voort komt, is Godsbesef en -ervaring, en intuïtieve inzichten.

Mocht het blijken dat iets zeggen over God wel mogelijk is, dan wordt daarmee God niet gekend, hoogstens zeer fragmentarisch en dus zeer ten dele. Echt weten wie of wat God is, volgt daar niet uit.

Met de vraag naar God richt de religieuze mens zich op God, maar ondervraagt Hem niet zoals de wetenschap de natuur ondervraagt met haar experimenten. De antwoorden die de mens krijgt, komen uit een andere bron dan waaruit het verstand zijn wetenschappelijke kennis put. Toch houdt dat niet in dat de religieuze mens de werkelijkheid van God zonder zijn verstand onderzoekt: het verstand, de rede, draagt bij aan de bewustwording van de Godservaring en intuïtie.

We zullen nu eerst nagaan welke waarde en betekenis de Bijbel in dit verband heeft, en of de wetenschappelijke benadering op wereld en werkelijkheid hierin een bijdrage kan leveren.

Religie en wetenschap

Wat de (natuur)wetenschap en de (christelijke) godsdienst betreffen, is niet met elkaar in tegenspraak. Dat kan ook niet anders, want er zijn geen aanrakingspunten, tenzij religie onrecht wetenschap bedrijft, en wetenschap religie – en dat is vaak het geval. Een voorbeeld is het scheppingsverhaal in Genesis, het eerste boek van de Bijbel. Dit is een religieuze tekst, hoewel sommige christenen het een wetenschappelijk tekst achten. De God die in Genesis de wereld schept, is niet de God die in de wetenschappelijke theorieën ontbreekt. Het is daarom een misverstand te denken dat de wetenschap het bestaan van God ontkent – wat de wetenschap, daarnaar gevraagd, vaak wel doet. Maar zij kan God niet ontkennen, omdat zij er niet over kan spreken; ‘God’ is geen wetenschappelijk concept dat door onderzoek aan het licht is gekomen. God kan niet worden ‘onderzocht’. Zou de wetenschap wel een god ‘nodig hebben’ die aan de oorsprong ligt van het heelal, dan is deze god een fysische oorzaak, een kracht of energie, die een verklaring geeft van kosmologische feiten.

Waar spreken wetenschap en religie dan over? Kort gezegd: wetenschap over de wereld, religie over God. En iets nader verwoord, richt wetenschap zich op de verschijnselen die zij met de zintuigen, al of niet met fysische hulpmiddelen, observeert en tracht te verklaren. Die verschijnselen zijn voorwerp van haar onderzoek, en vormen samen de wereld.

Maar wat houdt het in, dat religie over God spreekt? God gaat schuil achter een ‘wolk van onwetendheid, van niet-weten’, zoals een niet met naam bekende middeleeuwse mysticus het uitdrukte¹. En alles wat wij zeggen over God, is God niet, benadrukte de Duitse middeleeuwse mysticus Meister Eckehart. Hij stelt nader dat God boven alle kennis is verheven. Als er iets is wat we van hem denken te kennen, dan is God dat niet. God is dus onkenbaar. Opmerkelijk genoeg leert de R-K. Kerk anders, en steunt daarbij op haar eigen leer: ‘Onze moeder de Heilige Kerk leert, dat God door het natuurlijke licht van het menselijk verstand met zekerheid gekend kan worden vanuit de geschapen werkelijkheid’.²

Eigenlijk kan religie zich niet uitspreken, in de zin van het doen van uitspraken of beweringen. Waar religie zich over uitsprekt, zijn verwijzingen; zij verwijst naar het onzegbare. Zonder het te kunnen verwoorden, is het wel te ervaren. Omdat in religieuze taal op dat waarnaar verwezen wordt zelf geen nadruk wordt gelegd, lijken religieuze uitspraken op feitelijkheden te slaan. Wanneer wordt beleden: ‘Er is maar één God, bestaande uit drie Personen, alle drie volledig God’, dan is dat geen rationele uitspraak, geen ‘laten weten’ hoe het is. Eerder looft de religieuze mens God, richt zich tot Hem, en bidt tot Hem, verlangt naar God. In de Psalmen bij voorbeeld vinden we daar uitingen van:

Mijn ziel dorst naar God,
naar de levende God,
wanneer mag ik nader komen
en Gods gelaat aanschouwen? Ps 42:3

en in hymnen als:

In God rust mijn ziel,
die was en is; Die ‘t al
omsloot en zal omsluiten;
die grote God waar buiten
niets was of wezen zal.
VK liedbundel, gezang 169.

De taal van de religies is die van mythen, van hymnen en gebeden door middel van woorden, en van riten en sacramentele handelingen, die de sacrale werkelijkheid waarnaar zij verwijzen zintuiglijk waarneembaar trachten te maken.

Ook God is in de religieuze taal niet definieerbaar, zoals liefde niet definieerbaar is, want daarmee zou het voelen en beleven tekort worden gedaan. Als we weten wat liefde en kracht is, en waarheid en licht (die alle uitdrukking geven aan menselijke ervaringen), dan is God geen liefde en kracht, waarheid en licht (om in woorden te spreken), want God ontstijgt of transcendeert dat totaal. Toch spreken we ons zó uit in onze V.K. akte van geloof. Zolang we beseffen dat religieuze taal alleen als verwijzingen naar God kan worden opgevat, en om eigenschappen of aspecten van God te karakteriseren – al heeft God geen eigenschappen of karakteristieken, dan kan aan deze acte van geloof grote betekenis worden toegekend om ons nader tot God te voelen.

De Bijbel

De Bijbel, bestaande uit het Oude- en Nieuwe Testament, gaat terug op een mondelinge en schriftelijke traditie over een periode van meer dan tien eeuwen, met alle culturele, taalkundige en sociale verschillen van dien. Al geeft het vaak wel die indruk, het is geen geschiedschrijving. Bij het interpreteren van de Bijbelse geschriften is rekening houden met deze verschillen, voor het goed verstaan, van groot belang. En bovendien, die geschriften dienen niet naar de letter te worden opgevat. Dat laatste zou in vele gevallen tot onmogelijkheden en tegenstrijdigheden voeren, en dat geldt niet alleen voor het Oude Testament, maar ook van de nieuwtestamentische evangeliën³. Toch is in sommige stromingen binnen het christendom, met name de evangelische in de Verenigde Staten, een letterlijke interpretatie van de geschriften de norm. Het wordt daar onder meer toegepast op het scheppingsverhaal in Genesis, het eerste boek van de Bijbel⁴. Dit houdt in dat de (natuur)wetenschappelijke bevindingen over ontstaan en ontwikkeling van het heelal, inclusief van de aarde, totaal worden genegeerd⁵. De schepping kan dus nooit hebben plaats gevonden in zes dagen zoals in Genesis wordt beschreven, en evenmin op de beschreven wijze (Gen 1.1-2:4a). Minder expliciet, om niet te spreken over een letterlijke interpretatie, spreekt de R-K. Kerk zich uit over de 'waarheid' van de gehele Bijbel:

'Alles wat de geïnspireerde schrijvers zeggen, moeten we beschouwen als door de Heilige Geest gezegd, en daarom ook moeten we aannemen dat de boeken van de Schrift vast, trouw en zonder dwaling de waarheid leren' ⁶.

Maar de Heilige Schrift – de gebruikelijke R-K. naam voor de Bijbel – wordt ook (!) veel genuanceerder benaderd in twee andere R-K. documenten, waarin verrassend genoeg wordt gepleit voor vrijheid in het verstaan van dogma's en er wordt gesteld dat geloof en theologie aan verandering onderhevig zijn in een veranderende wereld⁷.

Wanneer de Bijbel niet naar de letter moet en kan worden gelezen, en eerder in historisch, sociaal en cultureel opzicht moet worden gezien, hoe zou dan het boek van de christelijke religie moeten worden opgevat? Het bevat verwijzende beelden, symbolen, riten en verhalen – verwijzend naar God, naar de mens – diens wezen, bestemming en diens 'opdracht'. Het is als een bron waaruit geput kan worden om onze weg te vinden tot God en tot ons diepste wezen en doel en betekenis van ons bestaan. De Bijbel is de bron waaruit alle devotie en gebeden en eerbetoen, alle goede maar ook de slechte werken zijn voortgekomen; het is de bron waaruit ons Godsbesef is ontstaan, onze ontvankelijkheid voor de nabijheid van God door de werking van de Heilige Geest. Voortdurend – twintig eeu-

wen lang – vindt (her)oriëntering van de Bijbelse teksten plaats, ook uitmondend in uiteenlopende geloofsbelijdenissen, beleden door miljoenen mensen in tientallen eeuwen. Nog steeds ...

Joodse heilige geschriften en het Nieuwe Testament bestonden eerst uit mondelinge uitspraken en verhalen; zelfs nadat deze al opschrift waren gesteld. Voorkeur voor de mondelinge overdracht boven de schriftelijke was vermoedelijk de moeizame verspreiding van het opgeschreven woord, maar bovendien kon de mondelinge traditie zich gemakkelijk aanpassen aan gewijzigde tijden en de nadere inzichten over de betekenis van teksten.

Aanvankelijk belangrijker dan de geschriften waren leefregels, zowel voor de Joden als de christenen. Die leefregels bepaalden de betekenis van de geschriften, die dus steeds werden geïnterpreteerd. Dat interpreteren vond al plaats van meet af aan, en dat gebeurde niet anders dan in de Joodse traditie – een Bijbelse tekst kan immers volgens die traditie op zeventig manieren worden uitgelegd! De commentaren en exegese op de Joodse heilige geschriften, de Midrasj⁸, die voortdurend door de rabbijnen plaatsvindt, heeft zelfs een grotere gezagswaarde dan de Tenach⁹, de Joodse Bijbel, zelf.

Voor de christenen waren de Joodse heilige geschriften aanvankelijk alleen te begrijpen door deze als een allegorie te zien waarin alle gebeurtenissen en personen 'typen' werden van Christus uit het Nieuwe Testament. De evangelisten zelf verwezen al terug naar de Tenach en dat deden in navolging de kerkvaders. Zij gingen daar heel ver in, en ongefundeerd: elke profeet, elk oud geschrift, elk ritueel van het Oude Verbond wijst alleen naar Christus, kondigt alleen hem aan en gaat alleen over hem. Christus, de Logos, was al aanwezig in Adam. Dat allemaal meenden zij, de kerkvaders, bij monde van Eusebius, bisschop van Caesarea in Palestina, hij die een belangrijke rol speelde ten tijde van het Concilie van Nicea (325). Voor Origenes (185-254), die een eeuw eerder leefde, en hoofd was van de exegeseschool in Alexandrië, was Christus begin – en eindpunt van alle exegese. Hij beschouwde de heilige Joodse boeken als een Midrasj op het Nieuwe Testament. Het oudtestamentische Hooglied, bij voorbeeld, vatte hij niet letterlijk op als een liefdesgedicht maar allegorisch: het bracht er de diepere betekenis van. Het Hooglied beschreef de liefde van de bruid voor de hemelse bruidegom, van de volmaakte ziel voor het Woord van God. Het beeld van bruid en bruidegom verwees naar de verhouding tussen Christus en de Kerk. Hiermee bouwde Eusebius ook voort op Paulus, die de liefde tussen man en vrouw al eerder vergeleek als die tussen Christus en de Kerk (Ef 5:23-32).

Om in het Oude Testament een profetie te lezen van Jezus – een voorafschaduw van hem en geschreven met hem in gedachte – negeert natuurlijk de historische situatie en de redenen voor het schrijven van de geschriften door de oorspronkelijke auteurs van het Oude Testament. Daarmee wordt de vroegere Bijbelexegese wel erg dubieus.

Spreeken over God

Hierboven is al naar voren gebracht dat religie zich niet kan uitspreken in de zin van het doen van uitspraken of beweringen. Waar religie zich over uitsprekt, verwijst naar het onzegbare, maar dat wel ervaarbaar is zonder het te kunnen verwoorden. Dat geldt in het bijzonder over God. Hoewel spreken tot God – in gebed, loven en danken en aanbidden – heel

goed en zinnig mogelijk is, schiet spreken over God altijd tekort; het is onmogelijk, zoals velen van meet af aan tot de dag van vandaag bevestigen. Volgens de vroege Joodse traditie kunnen we niets weten en niets begrijpen van God, al gaat het menselijk verlangen daar wel naar uit. In dat verre verleden – ruim tien eeuwen vóór het begin van onze jaartelling – vroeg Mozes al aan Jahweh Hem te mogen zien in de zin van te kennen. Hij hoort dan God antwoorden:

‘Mijn gelaat kunt ge niet zien, want geen mens kan mijn gelaat zien en in leven blijven’ en nodigt hem, Mozes, uit: ‘Kom op deze rots staan. Wanneer mijn heerlijkheid voorbijgaat zal Ik u in de rotsholte laten schuilen, en als Ik voorbij ga zal Ik u met mijn hand beschermen. Als Ik dan mijn hand terugtrek, kunt ge mij van achteren zien, want mijn gelaat kan niemand zien’. (Ex 33:18-23)

In het betrekkelijk jonge christendom, in de tijd dat het geloof duidelijke vorm kreeg en de geloofsbelijdenis (van Nicea, 325) ontstond over God – in die tijd leefde één van de Cappadocische kerkvaders, Gregorius van Nyssa. Hij was een vurig pleitbezorger van die geloofsbelijdenis, maar hij benadrukte dat de goddelijke natuur voor het menselijk verstand totaal onkenbaar is. God kennen is voor de mens onmogelijk. Zelfs van de fysische natuur kennen we de essentie niet; we weten niet wat de sterren zijn of wat een mier is, hoewel we beide kunnen zien. Hoe zouden we weten wat God is, ondanks de toch duidelijke ‘uitspraken’ gedaan over God in een geloofsbelijdenis¹⁰. De al genoemde middeleeuwse mysticus¹¹ bevestigde vele eeuwen later, in de 14de eeuw, de onkenbaarheid van God. Hij schreef: ‘Alles waarover ik kan denken, laat ik achter me, en ik kies ervoor om te beminnen wat ik niet kan denken. Want God kan bemind worden, maar niet gedacht. Door liefde kan men hem vasthouden, niet door gedachten’. Hij concludeerde: ‘Wees er zeker van dat je in dit leven nooit een onbewolkt zicht op God zult hebben’.

Al wordt steeds naar voren gebracht dat over God niet is te zeggen - alles schiet tekort, en zegt ‘Nicea’ immers in wezen evenmin iets over God - wordt weer eeuwen later toch gemeend over God te kunnen spreken. Het is in de 17de eeuw, aan het begin van de Verlichting die de rede primair acht, dat de Nederlandse filosoof Baruch Spinoza een abstract, rationeel beeld geeft van wat onder God verstaan kan worden: ‘de substantie die uit een oneindig aantal attributen bestaat, waarvan ieder een eeuwige en oneindige essentie tot uitdrukking brengt’. ‘Substantie’ is iets wat op zichzelf bestaat, en ‘attribuut’ datgene wat het wezen van een substantie vormt. God heeft een oneindig aantal attributen. Slechts twee daarvan noemt Spinoza: uitgebreidheid en het denken, in de hedendaagse taal zijn dat: materie en geest. Beide zijn ook attributen van de menselijke natuur: het uiterlijke en het innerlijke, of het lichamelijke en het geestelijke. Van God maken deze twee alleen deel uit van een oneindig aantal attributen. God is dus geest, maar geest is slecht één attribuut. Weer later, rondom de vorige eeuwwisseling, grijpt de Franse filosoof Henri Bergson terug op Augustinus (eind 4de eeuw) die zei, dat als God liefde is, Hij ook voorwerp van liefde is. Zijn beide uitspraken waar, of spreken zij elkaar tegen? Bergson stelde de intuïtie boven het verstand, en wees erop dat mystici een dubbele liefde ervaren: de liefde die God is en de liefde waarvan God het voorwerp is. Die twee zijn aan elkaar gelijk.

Het lijkt erop dat God toch weer, zoals in het prille christendom, wezenlijk kan worden gekend, en wel door en in liefde – door Hem gelijk te stellen aan liefde: God is liefde. Maar deze uitspraak houdt een beperking in, schiet weer hopeloos tekort: God is veel meer dan liefde. En zoals eerder is gezegd, religie kan zich niet uitspreken, in de zin van het doen van uitspraken of beweringen. Waar religie zich over uitspreekt, verwijst naar het onzegbare, zonder het te kunnen verwoorden. Dat onzegbare, God, is wel te ervaren – de mystici overkomt het.

We zullen even stil blijven staan bij de liefde.

God is liefde (?)

De apostel Johannes schrijft in een van zijn brieven:

‘God is liefde. Wie in de liefde woont, woont in God en God is met hem’. ‘Wie niet liefheeft kent God niet, want God is liefde’¹¹.

Ook de huidige paus schrijft over de liefde, en citeert Johannes in de titel van zijn eerste encycliciek (2006): God is Liefde – Deus Caritas.

Nu spreekt Jezus nergens over God als liefde. Hij spreekt wel over de liefde. Wanneer Jezus wordt gevraagd wat van alle geboden het belangrijkste is, dan geeft hij de kern van de Wet (of Onderricht) van het Judaïsme. ‘Luister Israel: de Heer, onze God, is de enige Heer. Heb de Heer, uw God, lief met heel uw hart en met heel uw ziel en met heel uw verstand en met heel uw kracht.’ En vervolgt met: ‘Het op één na belangrijkste is dit: “Heb uw naaste lief als uzelf”’. (Mc 12:29-31). Maar hij gaat nog veel verder door toe te voegen: ‘Heb je vijanden lief en bid voor wie jullie vervolgen, alleen dan zijn jullie werkelijk kinderen van je Vader in de Hemel’ (Mt 5:39).

Maar om, met de apostel Johannes en met de paus, God weer gelijk te stellen aan liefde, is het onzegbare – God – toch niet verwoord. We zullen het hopelijk beter en meeromvattend kunnen doen door terug te gaan tot een tiental eeuwen vóór het begin van het christendom.

De wezenlijke ‘naam’ van God

In het oudtestamentische boek Exodus wordt, in heel reële bewoordingen, een Godservaring weergegeven van Mozes, de leider van de Israëlieten. Als hij afgaat op een in vlammen staande doornstruik die niet verbrandt, hoort hij God hem roepen: ‘Mozes, Mozes’. Hij krijgt dan de opdracht zijn volk uit Egypte te leiden, maar vraagt God wat hij moet zeggen als zij willen weten wie hem naar hen stuurt. ‘Toen sprak God tot Mozes: “Ik ben die is”’. En Hij zei: ‘Dit moet u tegen de Israëlieten zeggen: “Hij die is, zendt mij naar u”’. (Ex 3:4; 3:13,14)

De naam waarmee God zichzelf aan Mozes voorstelde – *Ehyeh asher ehyeh* – hierboven weergegeven als ‘Ik ben die is’, bevat een werkwoord dat zowel ‘zijn’ als ‘zullen zijn’ kan betekenen; grammaticaal is de werkwoordsvorm in de eerste persoon enkelvoud en in de tegenwoordige (mogelijk toekomstige) tijd; dus ‘is’ (of ‘zal zijn’). De naam waarmee God zichzelf aan Mozes voorstelde wordt zeer verschillend uit het Hebreeuws vertaald:

‘Ik ben die ben’ (variant van bovenstaande),

‘Ik ben de zijnde’¹²,

‘Ik zal zijn die ik zijn zal’¹³,

‘I am that I am’¹⁴,

‘I am who I am’, en wat verder: ‘I am’ has sent me’¹⁵,

‘Ik ben die er zal zijn’¹⁶,

‘Je suis celui qui est’, en wat verder: ‘Je suis’ m’a envoyé¹⁷. En- zie boven: ‘Ik ben die is’, en wat verder: ‘Hij die is’ zendt mij naar u¹⁸.

Nog andere vertalingen geven:

Ik ben die Ik eeuwig ben, Ik ben de eeuwig Zijnde, of de Eeuwige, of de Onveranderlijke.

God is

Wat God in zijn zelfopenbaring ‘zegt’ is hier in de verschillende vertalingen weergegeven; de verschillen lijken klein, maar m.i. is de meest wezenlijke daarvan ‘Ik ben die ik ben’, of korter ‘Ik ben’. Vragen we ons dus af wie of wat God is, dan is het meest openbarende ‘God is’. Voor de mens echter, onvoltooid als die is, zouden we moeten spreken van ‘wordt’. De mens wordt, kent in het heden het verleden, en heeft toekomst; de mens verandert voortdurend en ontwikkelt zich, wordt uiteindelijk volmaakt – zo geloven wij.

De zeer invloedrijke Italiaanse theoloog Thomas van Aquino¹⁹, verwijzend naar de Godsopenbaring aan Mozes (Ex 3:14), achte toen ook – in de 13de eeuw – de meest geschikte naam van God ‘qui est’, dus degene ‘die is’: God is.

Misschien is het wel het meest wezenlijke om zó over God te spreken. Als het eeuwig ‘zijn’ neemt Hij niet deel aan de tijd. Voor God ligt niets in het verleden en niets in de toekomst, alles is in het nu. Daarom is er sprake van ‘is’. Ruimtelijke beperkingen zijn er evenmin voor God; Hij is overal en hier, in de wereld, in de mens, al is het beter te zeggen dat de wereld in God is dan God in de wereld.

Wij zijn een lange weg gegaan om iets wezenlijks naar voren te kunnen brengen over God, al zal dat niet voor eenieder een bevredigende benadering zijn. We kunnen nu de vraag stellen of we daarmee nader tot God zijn gekomen. Dat immers is het verlangen van de religieuze mens die zich richt tot God, Hem looft en dankt en aanbidt, en tot Hem spreekt in gebed. In de liturgie van de erediensten van de kerk, in het bijzonder die van de heilige eucharistie of dankzegging (!), is het Gloria een intense verheerlijking en dankzegging tot God, en ook in de Prefatie – ‘dat wij te allen tijde en overal U danken – Heer, heilige Vader, almachtig en eeuwig God’, en dan ‘roemen en verheerlijken wij Uw glorievolle Naam – de Naam die boven alle namen verheven is – ‘U altijd lovend’; en ‘bidden U onze liefde en toewijding voor U te aanvaarden ..’

Het is een persoonlijk spreken tot God, tot God als een persoon; Hij wordt aangesproken met Heer (Adonai), Vader, Almachtige, vorst, koning, herder en met andere namen gangbaar sinds eeuwen in het christendom en voordien in het Jodisme. Religie betreft een persoonlijke relatie tot God, met persoonlijke woorden of woordeloos, in stilte. Hoe kan het anders dan persoonlijk? Dat sluit niet uit een zoeken naar God en ervaren van God in termen van ervaringen die bestaan tussen mensen als opgenomen in de aanwezigheid van de ander, met al wat leeft, omhult in liefde, licht en warmte, als barmhartigheid, mededogen en steun of kracht.

En bij deze ‘persoonlijke’ benaderingen tot God is geheel onze intuïtieve visie op God als de onkenbare ‘God die is’ bijna paradoxaal genoeg, niet strijdig of onmogelijk, al gaat het ons bevattingsvermogen verre te boven. .

Verwijzingen

Naar artikelen in Reflectie wordt verwezen door een cijfer tussen [...], en hieronder met de titel van het artikel. Van het betreffende nummer van Reflectie is gegeven: jaargang(nummer), bladzijden, auteur indien niet die van het huidige artikel, periode en jaartal.

1. God in Beelden, 3(1), 5-7, voorjaar 2006; Godsbeelden, Frank Kouwe, 4(1), 9-14, voorjaar 2007; Het herontdekte, oeroude Hebreeuwse vrouwelijk Godsbeeld – een completering van de Christelijk, mannelijke Godsnaam, 4(1), 15-17, voorjaar 2007; Over het eenzijdige Gods- en mensbeeld, 4(3), 6-10, herfst 2007
2. Spiritualiteit is in, 2(3&4), 4-5, december 2005.
3. De toekomst van Kerk en Religie, 3(3), 3-5, herfst 2006
De toekomst van Kerk en Religie opnieuw ter sprake gebracht, Frank Kouwe, 4(1), 5-8, voorjaar 2007
4. De wezenlijke werkelijkheid van het eeuwige, 3(2), zomer 2006
5. Dat wat wij geloven (?) – over de geloofsbelijdenis van Nicea, 4(4), 9-11, winter 2007

Noten

1. The Cloud of Unknowing (ca.1380), Penguin Classics, 2001. De Wolk van Niet-weten, vertaling St. Adelber Abdij Egmond, 1986.
2. 1e Vaticaans Concilie en Katechismus van de Katholieke Kerk, 1995, paragraaf 36
3. Voorvallen worden vaak geheel verschillend weergegeven. Een voorbeeld hiervan is de beschrijving van de geboorte van Jezus in Lc 2:1-20 en in Mt 1:18-2:12; beide kunnen niet ‘waar’ zijn.
4. Een ‘scheppingsmuseum’ trekt veel belangstelling in de USA, maar vele evangelische wetenschappers geloven niet (meer) in een zesdaagse schepping
5. Genesis (1:1-2:4a). Er is veel kennis over het verleden van de aarde en de geschiedenis van het leven op aarde. Het ontstaan van het leven is een proces geweest van honderden miljoenen jaren, en de verschillende levensvormen – gewassen, dieren en uiteindelijk mensen – die daarna ontstonden heeft nog miljoenen jaren in beslag genomen. Daaraan ging vooraf – vier en een half miljard jaar geleden – het ontstaan van de zon, de bron van licht (voor ‘ons’ zonnestelsel, inclusief de aarde). En na ongeveer eenzelfde periode van vier en een half miljard jaar zal dat zonnestelsel niet meer ‘bestaan’. Dus de zes dagen van het eerste Genesisverhaal stroken totaal niet met de natuurwetenschappelijk bevindingen over ontstaan van ‘de hemel en de aarde’.
6. Tweede Vaticaans Concilie, 1963: Dei Verbum – het Woord Gods. .
7. Dit staat in het document Dignitatis humanae, eveneens van het 2e Vaticaans Concilie. En Gaudium et Spes verbindt geloof en theologie zo intens met de veranderlijke wereld dat die twee daar zelf ook veranderlijk door worden..
8. Midrasj (Hebreeuws): de voortdurende exegese, interpretatie, onderzoek van de Tenach door de rabbijnen.
9. Tenach, een woord samengesteld uit de beginletters van Tora (Wet van Mozes), de Profeten (Neviim) en de Geschriften (Ketoevim).
10. De geloofsbelijdenis van Nicea bevat, behalve over God, ook uitspraken over Jezus Christus, de uit God voortgekomen Zoon, en over de Heilige Geest, de Levendmaker, uit Beiden voortgekomen.
11. 1 Joh. 4:16 en 1 Joh 4:8 resp.; in een wat andere vertaling: ‘Wie in de liefde blijft, blijft in God en God blijft in hem.
12. Uit het Grieks *eimi to on* van de Septuagint
13. Statenvertaling 1637
14. King James vertaling 1611
15. New Revised Standard Version 2003
16. Nieuwe Bijbel Vertaling 2004
17. Bible de Jérusalem 1988
18. Katholieke Bijbelstichting/Willibrord 1995
19. Thomas van Aquino (ca. 1225-1274) beschrijft in zijn Summa Theologiae belangrijke aspecten van de christelijke theologie (relatie tussen geloof en rede; theologische basis voor het kennen van God vanuit de schepping; de goddelijkheid van Christus).

GOD MET ONS

Menselijke mogelijkheden in het licht van de nieuwe wetenschappen

Ojas Th de Ronde

Een paar maanden geleden belde een goede vriendin van me op. Ze vertelde, dat ze heel diep en heel bewust in haar lichaam was afgedaald en een DNA-activatie had gedaan. Met een verbazingwekkend resultaat. Na jaren tobben over haar gewicht bleek ze nu plotseling te zijn afgevallen. Ik vroeg haar hoe ze het gedaan had. Haar antwoord was: heel stil worden, jezelf met het goddelijke verbinden en dan duidelijke instructies geven aan je lichaam. Ze had het goddelijke aangeroepen als Vader-Moeder God, omdat ze alle krachten van het universum op wilde roepen. Ze had methodes geleerd om te ontspannen en tot rust te komen en toen had ze met grote verbeelding haar DNA gevisualiseerd en daaraan de opdracht gegeven haar lichaam slanker te maken. Of ze werkelijk contact had gehad met haar DNA was haar niet duidelijk, maar het effect was wel dat ze sinds dat moment langzaam gewicht was verloren. En dat dit nu na een paar maanden ook niet meer was teruggekomen. Een blijvend resultaat. ⁽¹⁾

In mijn omgeving zijn er momenteel velen die zich hiermee bezighouden. Voor verbetering van gezondheid, intieme relaties, opvoeding, werksituaties, de situatie in de wereld. Overigens met wisselende resultaten. Maar dat doet er niet toe. Ook als de gewenste situatie niet wordt bereikt, voor velen is inzicht in en acceptatie van de bestaande situatie al een groot winstpunt.

Het blijkt bovendien voor ieder een boeiend proces waarin wetenschap en spiritualiteit elkaar blijken te verstaan. Schijnbare tegenstellingen worden opgelost. Want aan de ene kant maken de nieuwe wetenschappen als kwantumfysica, biochemie en neurofysiologie duidelijk dat de eigen gedachten en intenties een tastbare energie zijn die de werkelijkheid kunnen beïnvloeden. Aan de andere kant ontstaan er nieuwe inzichten binnen de spiritualiteit waardoor deze ontdekkingen van de wetenschap op een positieve manier geïntegreerd kunnen worden.

Het inspireerde mij om me hier ook in te verdiepen. Er was bij mij kanker geconstateerd en ik kon, na aanvankelijke strijd, de situatie accepteren als 'de wil van God'. Ik was daarbij omgeven door een lieve vrouw en veel goede vrienden en kreeg ook professionele hulp van de reguliere artsen. Maar tegelijk wilde ik nu ook deze nieuwe mogelijkheid proberen om met gedachtekracht een bijdrage te leveren aan het genezingsproces. Het werd een zoektocht naar de vele ins en outs van deze manier om met de werkelijkheid om te gaan. Telkens kwamen er nieuwe vragen op en ik vond enkele antwoorden.

Wat weten we zeker?

Mijn eerste vragen betroffen de wetenschappelijke kant van gedachtekracht. Een aantal jaren geleden was ik daar al op gestoten, toen ik werd uitgenodigd tot het bijwonen van de

première van een film 'What the Bleep do we (K)now'. Het bleek een controversiële film die in eerste instantie door Hollywood niet geaccepteerd werd en daarom voor een klein groepje genodigden in Amsterdam werd vertoond. De film gaf inderdaad een verbazingwekkend beeld van de wereld waarin we nu leven. Aan de hand van interviews en een fictieve verhaallijn werden verbindingen geïllustreerd tussen uiteenlopende domeinen van wetenschap en spiritualiteit die een totaal nieuwe kijk op onze wereld gaven. Onderwerpen die in de film besproken werden, waren bijvoorbeeld neurologie, kwantumfysica, psychologie en epistemologie. Maar ook ontologie, metafysica, het magische denken en spiritualiteit.

De film maakte indruk en maakte ook veel discussie los. Was dit de wetenschappelijke visie op de realiteit waarin we leven? Zo wonderlijk, fantastisch en onvoorspelbaar? Kon de fysieke wereld zo vol ongekende mogelijkheden zijn? Het leek wel of we in de wereld van *Alice in Wonderland* terecht gekomen waren. Alles wat we zeker wisten uit de traditionele fysica bleek maar beperkt houdbaar.

De film zette bij velen een nieuw onderzoek op gang. De oude wetenschappen gaven verklaringen, zakelijk, rationeel. Maar de traditionele wetenschappelijke modellen van Descartes en Newton blijken nu slechts op een zeer beperkte schaal te gelden. Volgens Descartes kon je de wereld eenvoudig verdelen in dingen (*res extensa*) en denken (*res cogitans*), waarbij dat denken in staat was als een objectieve buitenstaander de wereld waar te nemen en precies te definiëren. En Newton had de technische kanten hiervan uitgewerkt, zodat de wereld voortaan als een machine beschouwd kon worden en als zodanig voorspeld en beheerst.

Maar dit geldt al lang niet meer voor beschrijvingen op bv. atomaire en kleinere schaal. Daar gelden andere wetten, zoals die voornamelijk geformuleerd worden in de kwantummechanica. In deze wetten komt het onzekerheidsprincipe voor: de precieze definiëring van een systeem is onzeker. En ook: de vraagstelling van de onderzoeker blijkt van grote invloed op de uitkomst van het onderzoek. Deze wetten bleken niet meer te loochenen en de toepassing ervan bracht – naast de atombom – ook een totaal nieuwe technische wereld van computers en wereldwijde communicatie tot stand. En de mogelijkheden hiervan blijken nog lang niet uitgeput.

Zo leven wij in de 21e eeuw met het besef dat onze eigen vraagstelling aan het leven van invloed is op hetgeen wij in het leven ervaren. Wij beseffen nu dat ons gedachte- en gevoelsleven op alle mogelijke terreinen van ons leven een belangrijke, creatieve rol speelt. Het klinkt ons niet meer vreemd in de oren als we horen dat, via biochemische processen, gedachten en gevoelens op ons lichaam inwerken. Tot zelfs in onze genen en de structuur van het

DNA. Gedurfd? Telkens weer worden er in de nieuwe wetenschappen onderzoeken gedaan die dit bevestigen.

Voor ons is de materie geen machine, geen pure, levenloze materie meer. De biochemie en neurofysiologie maken duidelijk dat biologische cellen kunnen worden beschouwd als hoogontwikkelde, informatieverwerkende eenheden die complexe patronen van prikkels kunnen verwerken. Gedachte- en gevoelsprikkels bijvoorbeeld. Cellen reageren daarop. En ook de organen die uit deze cellen zijn opgebouwd. Ons denken en voelen bepalen in hoge mate de toestand van ons lichaam. En mogelijk ook van de wereld om ons heen.

Al is er dan niet veel meer wat we zeker weten, hierover begint steeds meer helderheid te komen: gedachten beïnvloeden de realiteit.

De Wet van Aantrekking

Is dit een geheim dat eeuwenlang verborgen is gehouden en slechts mondeling is doorgegeven aan grote geesten die dit geheim gekend zouden hebben? Dat is de bewering van de beweging rond de film *'The Secret'*, die dit geheim nu voor iedereen wil open leggen. In de film over dit onderwerp komen, zoals in *'What the Bleep'* ook een groot aantal wetenschappers en spirituele schrijvers aan het woord. Zij doen opnieuw een poging ons te helpen om voorbij de traditioneel vastgestelde, harde begrenzende natuurwetten te kijken.

De wet die hieruit tevoorschijn komt is de 'Law of Attraction', ook wel de 'Wet van Aantrekking en Afstoting' genoemd. Kortgezegd komt het er op neer dat je alles krijgt waar je op bent ingesteld qua gedachten, gevoelens en intenties. Dit betekent dat je, als je focust op je positieve intentie, op hetgeen je werkelijk wilt, dat je dat dan ook zult krijgen. Positieve gedachten trekken positieve resultaten aan. Omgekeerd geldt dat dan natuurlijk ook. Focussen op iets negatiefs zal ook iets negatiefs creëren.

Dat zou betekenen dat wij alles kunnen zijn wat we maar willen. Alle ambities liggen binnen ons bereik. Als we positief zijn ingesteld, kunnen we alles creëren wat we maar willen: geluk, gezondheid, carrière. Alle ambities liggen binnen ons bereik. Als we het maar echt willen, dan trekken we het automatisch aan. Iedere mens zou in principe daarom alles kunnen zijn wat hij maar wil, als hij er maar vertrouwen in heeft, als hij het maar echt gelooft.

Dat doet denken aan wat we allemaal al lang kennen: het placebo-effect. Als een arts je een geneesmiddel voorschrijft dat geen werkzame bestanddelen bevat, maar je weet dat niet en je gelooft dat het een echt geneesmiddel is, dan werkt het. Vertrouwen in de heilzame werking van dat geneesmiddel heeft een positieve invloed op het genezend vermogen ervan. Populair gezegd: 'geloof (vertrouwen) geneest.' In de traditionele geneeskunde had men daar geen verklaring voor, maar misschien geeft de 'Wet van Aantrekking' er een verklaring voor.

Dat wordt onderstreept ook door een uitspraak van Einstein die beweerde dat een mens eigenlijk slechts realiseert wat hij eerder heeft gefantaseerd. De imaginaire wereld is een voorproefje van de toekomst, fantasie wordt een feit.

Belangrijk is daarbij dat je weet wat je wilt. En misschien is dat wel een probleem, omdat een groot gedeelte van de mensheid niet weet wat ze wil. Als je onbewust leeft, word je geleefd en kun je niet werkelijk van binnenuit je leven bepalen. Dan kun je niet werkelijk geloven, vertrouwen, verbeelding opbrengen en leef je een leven dat anderen je opleggen.

De gnosticus William Blake was daar ook diep van doordrongen. Blake, met zijn creatieve geest, leefde vanuit de innerlijke werkelijkheid. Hij kon die niet vermijden, omdat hij wist dat de uiterlijke wereld geschapen werd binnen onze verbeelding. Blake noemde dit zelfs de Goddelijke Verbeelding. Hierin onderkende hij het eigenlijke scheppingsprincipe ⁽²⁾.

Veel mensen die een intentie maken, beginnen dan ook met het aanroepen van goddelijke, universele energieën. Maar ook als dit niet gebeurt, is het wel nodig dat er voldoende helderheid is over de bewuste en onbewuste drijfveren waarmee men een intentie maakt. Het is zaak voldoende bewustzijn te hebben om tot een echt doorleefde intentie te komen.

In de wetenschap doet men daar momenteel ook onderzoek naar. Een van degenen die dat promoten is de bekende schrijfster Lynne McTaggart die wereldwijd een onderzoek heeft opgezet naar het effect van intenties. Zij probeert met feitenmateriaal de stelling te ondersteunen dat gedachten en intenties een tastbare energie zijn die de werkelijkheid kunnen beïnvloeden. Via haar website ⁽³⁾ kan iedereen aan dit intentie-experiment meedoen. Maar voordat je een eigen intentie-experiment inbrengt, vraagt ze je om je bewust te worden van wat je werkelijk wilt en hiervoor krachten te verzamelen. Je moet er echt in geloven, anders werkt het niet.

Onze beperkende patronen

Nu wij ons daarop aan het focussen zijn, komen er natuurlijk ook al snel beperkende patronen naar boven.

Een aantal traditionele instituties die momenteel de wereld beheersen, saboteren deze manier van omgaan met de realiteit. De traditionele wetenschappen laten nog steeds geen ruimte voor deze mogelijkheid, en ook de traditioneel georganiseerde godsdiensten verfoeien dit als werk van de duivel. Hun gedachtegoed verspreidt zich nog steeds via onze opvoeding en bepaalt van daaruit ons leven. Het is moeilijk hier helderheid over te krijgen, omdat dit traditionele gedachtegoed in ons onderbewuste is weggezaakt en daarmee bijna vanzelfsprekend is geworden. Het vraagt stilte, zuiverheid van hart en aandacht om deze patronen bewust te worden als overleefde gewoontes. En om met een vernieuwd bewustzijn de nieuw ontdekte mogelijkheden voor het heil van onszelf en onze aarde te benutten.

Ook spirituele zoekers zijn er, om andere redenen, vaak nog lang niet aan toe om zich met deze nieuwe mogelijkheid in te laten. Toen ik hierover een gesprek had met een vriend die het grootste deel van zijn leven in een katholiek klooster had doorgebracht, antwoordde hij dat je hieraan je energie niet moest besteden, omdat het richten van je aandacht op zoiets materieels als je eigen gezondheid en welvaart altijd vol egoïstische trekjes zit.

Om dezelfde reden had ook een notoire gnosticus bezwaren. Hij wees me op een aantal gnostische tradities waaruit een duidelijke afkeer bleek van materiële zaken als geld, goed, rijkdom, carrière. Spiritualiteit betekende dat je kon ontsnappen aan deze materiële werkelijkheid om vrij in het rijk van de geest te kunnen vertoeven. Zo leefde je zuiver, als de katharen, de zuiveren. Als ik daarentegen alleen maar gewoon wilde ontspannen in deze fysieke wereld, kon dat volgens hem geen verbinding met het goddelijke waarborgen en kon het daarom geen echte spiritualiteit zijn.

Ik heb hem toen verteld dat ik misschien een neo-gnosticus ben. Een tijd lang heb ik in een streng katholiek klooster geleefd en dat voelde aanvankelijk bijna als vanzelfsprekend.

Tot de houding tegenover het eigen lichaam en de fysieke wereld me daarin ging tegenstaan. Dat is een hevige strijd geweest die voor mij eigenlijk pas beslecht is in het laatste bolwerk van de katharen, de Graalburch Mont Ségur in de Pyreneeën, waar ik tijdens een vakantie 'toevallig' verzeild raakte. In een visioen is me toen duidelijk geworden dat ook de fysieke, materiële wereld een grote waarde bezit als uitdrukking van het goddelijke. De materie is geen duisternis, waarin het goddelijk licht niet kan afdalen. In dat visioen kwam het goddelijke in deze wereld weer terug en daarmee ook de verwondering over wat er op deze bizarre en tegelijk prachtige planeet gaande is.

Bronenergie

Alles in ons en om ons heen kan waargenomen worden als energie, trillend op een bepaalde frequentie en afkomstig van een hogere, onuitputtelijke bron. Of je een planeet, een eencellig diertje of mens bent, maakt weinig uit. Alles is afkomstig en onderdeel van dezelfde Bronenergie.

Dit geldt ook voor een massamoordenaar of pacifist. Goed en kwaad, correct en fout, links en rechts, zijn menselijke rationele beoordelingen. Of je nu een duivel of engel bent, er is geen onderscheid. De Bronenergie, de universeel verbindende energie, werkt voor alles en iedereen.

Als we dit herkennen, zullen we, opgevoed in een christelijke religieuze traditie, hierbij gemakkelijk aan de goddelijke kracht in de wereld, aan God met ons, denken. Dat is een correcte manier van interpreteren. Hiermee combineren wij de wetenschappelijke bevindingen met onze eigen spiritualiteit. Dat betekent, dat als wij scheppend en creatief bezig zijn, wij altijd putten uit deze goddelijke Bron.

Vanuit dit inzicht kunnen wij opnieuw kijken naar wat bijvoorbeeld het Oude Testament ons te zeggen heeft. Op dit moment denk ik bijvoorbeeld aan het begin van Psalm 127:

*Als de Heer het huis niet bouwt,
Vergeefs zwoegen de bouwers.*

In onze interpretatie wordt hier gezegd dat we de eenvoudige waarheid moeten erkennen dat we, bij alles wat we doen, dit in verbinding doen met de goddelijke Bronenergie. Ons ego is geneigd zich af te scheiden en wil graag de plaats van de Bronenergie innemen. 'Kijk eens wat ik gedaan heb,' wil het luidkeels uitroepen. 'Dit heb ik zelf gedaan'! Maar dat is een fatale vergissing.

Misschien komt het huis dat we wilden bouwen wel van de grond, de goddelijke Bron is altijd beschikbaar voor wat we met passie willen bereiken, maar het resultaat blijft binnen de focus van ons kleine, afgescheiden ikje. En dat heeft nooit genoeg. Dat wil per definitie altijd meer. Het weet bewust of onbewust dat het afgescheiden is, al heeft het een ingebouwd kompas dat naar de goddelijke Bron wijst. Zolang het de eenheid daarmee niet bereikt heeft, blijft het onrustig en ontevreden. En zal steeds het gevoel houden dat het tevergeefs aan het zwoegen is en weer nieuwe plannen maken. Zoals Augustinus het eens helder verwoordt heeft: 'Ons hart blijft onrustig, tot het rust in God.'

Ook Jezus was hier heel duidelijk in. Hij sprak er herhaaldelijk over en een belangrijke uitspraak hierover vinden we in Q, een verzameling oorspronkelijke spreken van Jezus ⁽⁴⁾. In spreuk 53 geeft Jezus een prioriteitenlijstje voor het leven. De

eerste prioriteit: op God vertrouwen en in dat vertrouwen de situatie accepteren zoals die is. Het paradoxale hiervan is dat je dan alles krijgt wat je nodig hebt. Daar hoeft je je dan geen echte zorgen meer om te maken. De letterlijke tekst van Jezus luidt:

Wees niet verblind door het najagen van voedsel, kleding en bezittingen.

Maak je om deze dingen geen zorgen meer.

Alleen zij wie het aan geest en ziel ontbreekt, jagen dat na.

Jullie hebben een Vader die weet wat jullie nodig hebben.

Richt je hart op God en al die andere dingen zullen je gegeven worden ⁽⁵⁾.

Ook hier gaat het in onze interpretatie om de erkenning van de prioriteit van de goddelijke Bronenergie in ons leven. Als je dat niet doet 'ontbreekt het je aan geest en ziel', leef je onbewust en raak je verblind. Natuurlijk kun je dan nog 'voedsel, kleding en bezittingen' verwerven, volop. De Bronenergie werpt hier geen onoverkomelijke barrières op. Maar je kunt er niet echt van genieten. Je blijft nieuwe hebbedingetjes najagen. Daarom, zegt Jezus, is het intelligenter je prioriteiten te stellen. En de eerste, die alle anderen vervult, is: je hart richten op de goddelijke Bronenergie. De rest volgt dan vanzelf.

Op deze wijze maakt Jezus duidelijk hoe eenvoudig, bijna paradijselijk, het leven dan wordt. Voor je basisbehoeften hoeft je niet meer te zorgen. Stress, angsten en twijfels hierover kun je loslaten. Creëren wat je nodig hebt, gebeurt als het ware vanzelf, speels, en nadert dicht het begrip dat men in het hindoeïsme voor schepping heeft: leela, goddelijk spel. Dit is echte levenskunst, dit is waarachtig meesterschap over het leven.

Het blijkt een universele wijsheid te zijn die Jezus hier formuleert en die we ook in alle grote monotheïstische godsdiensten tegenkomen. Ook in de Islam. Geen wonder, want het woord 'islam' zelf betekent al 'overgave aan God'. En we vinden deze kernwaarheid terug in de voortdurend gebruikte uitdrukking 'Insha'Allah', 'als God het wil'. Deze tekst wordt altijd uitgesproken als men onzekere verwachtingen heeft over de toekomst of iets in de toekomst wenst. In alle gevallen wil men aan de wil van Allah, de Bron van alle leven, vasthouden. Deze verbondenheid met de wil van Allah, die tevens een totale acceptatie van de huidige en toekomstige situatie inhoudt, is een van de zuilen van het geloof.

Ontspannen in deze wereld

Voor een spiritueel leven hoeven we deze wereld niet meer te ontvluchten. Deze wereld is er om in te ontspannen en ons dan zo van onszelf en het goddelijke bewust te worden. In alle omstandigheden. In het zakenleven, de politiek, thuis of op school. Er is geen enkele situatie waarin het goddelijke niet in het spel is. Wie stil en aandachtig in deze wereld rondloopt, vindt overal sporen van het goddelijke. De levende, innerlijke stilte – de goddelijke vonk in ons – spiegelt overal in de wereld het goddelijke terug.

Aanvaarding van de situatie zoals die is, omdat God het zo aan ons heeft gegeven, is de basis van waaruit je het leven kunt opbouwen. Vanuit deze basis kun je je leven telkens opnieuw creëren. Ook collectief. Dat wordt bijvoorbeeld duidelijk gemaakt in een film die zich de opvolger van 'The Secret' noemt en 'The Moses Code' ⁽⁶⁾ heet. In deze film wordt duidelijk hoe de principes van de Wet van Aantrekking ook voor

collectieve projecten kunnen worden ingezet, voor het creëren van een nieuw Jeruzalem, een nieuwe Aarde.

Onze tijd heeft voor die uitbouw nieuwe methoden ontwikkeld die wetenschappelijk onderbouwd zijn: je gedachten, gevoelens en intenties als energie gebruiken om de realiteit van je dagelijkse leven te beïnvloeden. Hoe dat precies moet, daar zijn al talloze boeken over geschreven en worden dagelijks cursussen gegeven. Daar ga ik nu niet verder op in.

Alleen één aspect wil ik graag nog belichten. Het is wezenlijk voor een creatie dat die vol verbeelding is en in de tegenwoordige tijd wordt geformuleerd. Geloof, verbeelding, vertrouwen – ze gaan in elkaar over en geven kracht aan de intentie.

Jezus heeft hierover eens een bijzonder heldere uitspraak gedaan. Toen ik die las in Marcus 11:23-24 leek het een tekst die zo uit een handboek van creaties zou kunnen komen. Waarschijnlijk is Jezus hier geïnspireerd door de Essenen, een religieuze groep uit de tijd van Jezus die met dergelijke visualisaties vertrouwd waren. Jezus zegt:

‘Heb vertrouwen in God. Ik verzeker jullie: als iemand tegen die berg zegt: ‘Kom van je plaats en stort je in zee,’ en niet twijfelt in zijn hart, maar gelooft dat gebeuren zal wat hij zegt, dan zal het ook gebeuren.

Daarom zeg ik jullie: alles waarom jullie bidden en vragen, geloof dat je het al ontvangen hebt, en je zult het verkrijgen.’

Noten

- (1) Meer informatie over deze methode: Dr. Robert V. Gerard, Heel je DNA, Heel je leven, Uitgeverij Petiet, 2001. ISBN 90 75636 37 1.
- (2) Tobias Churton, Geschiedenis van de Gnosis, Teleac, 1989, p.133
- (3) Zie voor meer informatie: www.theintentionexperiment.com
- (4) Q staat hier voor Quelle, een verzameling spreken van Jezus die door de wetenschappers als zeer authentiek beschouwd wordt, omdat ze in de jaren 50 van onze jaartelling, dus pas enkele decennia na de dood van Jezus, zijn opgetekend en een belangrijke bron vormden voor de ons bekende evangeliën. Q53 staat voor de 53e spreuk. Meer informatie: Marcus Borg, Het verloren Evangelie, Uitgeverij Meinema, 2001, ISBN .90 211 3678 3
- (5) De geciteerde bijbelteksten zijn die van De Nieuwe Bijbelvertaling, Nederlands Bijbelgenootschap, 2004.
- (6) www.themosescode.com

* * *
*

In Memoriam priester Paul Happé

Op 15 maart overleed, voorzien van het Sacrament der stervenden, onze emerituspriester Paul Johannes Happé.

Paul werd geboren op 8 juni 1931 in Bussum. Op 3 mei 1981 werd hij in onze kerkgemeente door mgr. A. van Brakel tot priester gewijd. Vanwege zijn gezondheid werd hem op 17 januari 1999 emeritaat verleend.

Vanaf zijn achtste jaar werkte Paul mee aan het altaar; aanvankelijk in Hilversum bij priester Reuver in diens kapel aan huis, later ging hij regelmatig op de fiets naar de kerk in Naarden.

Na zijn huwelijk met Corry in 1967 ging hij in Utrecht wonen en werd actief in onze kerkgemeente. Hij werkte bij de NS in de financiële administratie.

In de jaren '80 is hij ongeveer 6 jaren eerstaanwezend priester geweest van de kerkgemeente Amersfoort. Mgr. L. van Hoogenhuyze had hem daarvoor gevraagd, omdat hij daar graag een "theosofische" priester wilde. Paul was immers in hart en nieren theosoof; vele jaren lid van de Theosofische Vereniging en actief in de loge te Utrecht. Ook was Paul enige tijd actief als Vrijmetselaar.

Ik herinner me hem als een bescheiden, rustig en liefdevol mens, met een duidelijke mening en een open instelling voor de mening van anderen. Hij was iemand op wie de uitdrukking "stille wateren hebben diepe gronden" zeker van toepassing was.

Moge het eeuwige Licht op hem schijnen en hem begeleiden op zijn weg in het nieuwe leven dat hij is ingegaan. Mogen onze gedachten van liefde en dankbaarheid voor alles wat hij voor de Kerk en voor ons persoonlijk betekend heeft, hem op zijn verdere weg vergezellen.

Onze gedachten gaan ook uit naar zijn vrouw Corry en zijn kinderen. Wij wensen hen veel sterkte, liefde en licht in de verwerking van zijn heengaan.

Frank Kouwe, e.a. priester kerkgemeente Utrecht.

De drievoudige eenwording in het Thomas-evangelie

Boven en beneden, binnen en buiten en het mannelijke en het vrouwelijke in ons

Peter Kampschuur

Er zijn al vele publicaties aan het Thomas-evangelie gewijd. Maar daarin is nog maar zelden een helder verband gelegd tussen de 'geheime woorden' en het alchemistische transformatieproces van lichaam, ziel en geest als één geheel. Tegen de achtergrond van de lichaamsgerichte, meditatieve oefeningen van een hedendaags leraar als Hetty Draayer wordt veel duidelijker waarop dit evangelie doelt met de eenwording van 'boven' en 'beneden', 'binnen' en 'buiten' en het mannelijke en het vrouwelijke in onszelf.

Eén van de religieuze geschriften waarin gesproken wordt over de eenwording van het mannelijke en het vrouwelijke in ons, is het *Evangelie naar de beschrijving van Thomas*, een manuscript dat deel uitmaakte van de papyri die in 1945 werden ontdekt bij Nag Hammadi in het Zuiden van Egypte. Sindsdien is er over dit Thomasevangelie al veel geschreven; beurtelings is het 'gnostisch', 'hermetisch' en 'esoterisch' genoemd. Niemand schijnt het precies in een bepaalde traditie te kunnen plaatsen; duidelijk is alleen dat Jezus uit dit evangelie naar voren komt als een groot ingewijde en leraar. Waren de 'geheime woorden van Jezus de Levende' (zoals ze aan het begin van het geschrift worden genoemd) aan zijn leerlingen van destijds besteed? En komen ze nu bij ons aan? Het lijkt erop dat zijn leer vaak verkeerd – en nooit in volle omvang begrepen wordt.

Op verschillende plaatsen in het Thomasevangelie wordt gesteld, hoe belangrijk het is om een 'eenling' te zijn. Dat begrip valt op uiteenlopende wijzen te interpreteren; bijvoorbeeld als een pleidooi voor de moed om werkelijk je echte eigen weg te gaan, ook als die je door eenzaamheid voert. Maar dat houdt dan tegelijk een weg tot eenwording in, een ontwikkeling die leidt tot heelheid en eenheid van lichaam, ziel en geest.

In zijn vorig jaar verschenen boek *Schatgraven in Thomas – De oorspronkelijke betekenis van het Thomasevangelie* wijst Bram Moerland erop dat sommige spirituele tradities zich eenzijdig toelagen op 'transpersoonlijk' eenheidsbewustzijn, 'alsof het alleen daarom zou gaan, en alsof we alles wat met ons tijdelijk bestaan te maken zou hebben moeten loslaten, of zelfs verachten.' Het bijzondere van het Thomasevangelie is volgens Moerland, dat het hierin gaat om de vereniging van ons lichamelijke en tijdelijke bestaan met het tijdloze en allesomvattende Christusbewustzijn.

Daartoe moeten, zo kunnen we ook uit het Thomasevangelie afleiden, drie belangrijke tegenstellingen in ons met elkaar worden verzoend, tot éénheid gebracht worden: 'boven' en

'beneden', 'binnen' en 'buiten' en het mannelijke en het vrouwelijke in ons. Werkelijke eenwording omvat deze drie aspecten tegelijk. We kunnen in ons aardse leven niet werkelijk één zijn zonder ons lichaam daarin te betrekken. Eén zijn is geen eenzijdig innerlijke of voorbijgaande mystieke ervaring, maar omvat de tegenstelling 'binnen-buiten'. Om deze echte eenwording te kunnen ervaren, moeten we door een alchemistisch transformatieproces gaan, een proces van lichaam, ziel en geest. Het fysieke lichaam is onze materiële kant, de ziel is van subtiel energie en de geest is het bewustzijn, datgene wat alles waarneemt. Als de tegenstelling 'binnen-buiten' wordt opgeheven, leidt dat tot het besef dat het bewustzijn de ruimte is. Datgene wat alles waarneemt, is één en hetzelfde als datgene waarin alles gebeurt: de ruimte. Eenwording betekent dat we ons deel voelen van de ene ruimte, daar één mee zijn. Het is een ervaring *aan den lijve*, want we voelen ons dan geen 'huidomsloten ik'. We zitten niet in ons lichaam gevangen, de huid is geen grens om ons heen als ook de ruimte binnen het lichaam wordt ervaren als één met de ruimte daar wild omheen.

Als we Thomas mogen geloven, heeft Jezus dat zelf ook zo ervaren tijdens zijn leven op aarde. De duidelijkste verwijzing naar de drievoudige eenwording 'boven-beneden'/'binnen-buiten'/'mannelijk-vrouwelijk' is te vinden in 'logion' 22:

Jezus zag kleine kinderen die gezoogd werden. Hij zei tegen zijn discipelen: Deze kleine kinderen die gezoogd worden, zijn als zij die het Koninkrijk binnengaan.

Zij zeiden tegen hem: Zullen we het Koninkrijk binnengaan als we kleine kinderen zijn?

Jezus zei tegen hen: Als je de twee tot één maakt, en als je het buitenste maakt als het binnenste, en het bovenste als het onderste, en als je het mannelijke en het vrouwelijke één maakt zodat het mannelijke niet langer mannelijk is en het vrouwelijke niet langer vrouwelijk; dan maak je ogen in plaats van een oog en een hand in de plaats van een hand en een voet in de plaats van een voet, en een beeld in de plaats van een beeld; dan zul je het Koninkrijk binnengaan.

In de zestiger jaren van de vorige eeuw schreef Barend van der Meer in zijn commentaar op het Thomasevangelie naar aanleiding van dit logion: "Het is het geheim van de Hermafrodit, de androgyne oer-mens of de antropos van het gnosticisme." Hij verwijst dan via Jung naar een oud Indiaas geschrift dat van deze androgyne oermens zegt: "Hij was zo groot als een man en vrouw die elkander omhelsd hielden. Dit, zijn Zelf (de Atman), verdeelde hij in twee delen: daaruit ontstonden man en vrouw."

Als we deze stelling omkeren, betekent dit dat we nog niet echt samenvallen met onze Atman, ons ware Zelf, zolang we ons nog identificeren met ons man- dan wel vrouw-zijn. Dat is immers toch nog een *deel* van onze eigenlijke identiteit. Het mannelijke en het vrouwelijke in ons moeten één worden, en Barend van der Meer verwijst in dit verband naar de ‘mystieke bruiloft’, het ‘chymisch huwelijk’ oftewel het verlossende bewustzijn waarin niet alleen deze twee kanten van ons zich verenigen, maar ook de tegenstellingen ‘boven-beneden’ en ‘binnen-buiten’. Precies zoals logion 22 van het Thomasevangelie die ook in één adem noemt.

Yin, yang en Tao

Als ik terugblik op mijn persoonlijke levensloop tot nu toe, merk ik dat deze thematiek me al vanaf mijn puberteit heeft aangesproken. Ik werd me toen bewust van een zeker onbehagen in de identificatie met de mannelijke rol die me werd opgedrongen. Voor de grote spiegel in de slaapkamer van mijn ouders experimenteerde ik soms met kleren van mijn moeder, om te zien of ik me ook op geloofwaardige wijze als meisje of vrouw kon uitdossen. Maar er zat niets anders op dan een man te worden, al ervoer ik dat nog zozeer als een beperking van mijn innerlijke zelf. Ik heb nu eenmaal een mannelijk lichaam en daarin voel ik me trouwens ook prima thuis. Maar ik voel me in de eerste plaats *mèns*, niet in de eerste plaats *màn*. Wat me aan het behandeld worden als een man het meest stoort, is dat er een inperking van je *gevoelsleven* bij deze ‘seksidentiteit’ schijnt te horen.

Op mijn 16e kwam ik, via een boekje van Jef Last over het taoïsme, in aanraking met de begrippen *yin, yang en Tao*. Deze termen spraken me onmiddellijk aan, alsof ik ze al gekend had, maar een beetje vergeten was. De relativiteit van het mannelijke en het vrouwelijke, en de harmonie van beide in onszelf, komen in het taoïsme ook aan de orde. Het z.g. ‘yinyang-teken’ werd mijn symbool, een embleem voor mijn innerlijke identiteit. Naar mijn gevoel kwam ik hiermee op een spoor dat me verder bracht dan mijn christelijke opvoeding, hoewel ik geen behoefte had om me daartegen af te zetten.

Het gevoel van die innerlijkheid ben ik gelukkig nooit helemaal verloren. Dwars door alle identificaties die me werden aangeboden – bijvoorbeeld op school, tijdens mijn studie, in m’n werk, als ‘wederhelft’ van achtereenvolgende partners – bleef ik het gevoel houden dat ik dit of dat niet wàs, dat het in zekere zin toch rollen waren die ik overigens met plezier vervulde. Maar wie of wat ik dan wèl was, wist ik ook niet. Zittend voor de grote spiegel boven de kaptafel van mijn moeder kwam ik tot het inzicht dat ik daarin weliswaar mijn buitenkant zag, maar ‘zelf’ onzichtbaar ben. Het klinkt misschien overdreven, maar voor mij was het een wezenlijke ontdekking.

Geleidelijk aan werd ik, min of meer tegen wil en dank, een man (maar niet fanatiek, zoals de cabaretier Henk Elsink in zijn rol van ‘Harm met het harpje’ zei). Al denken we nog zo relativerend over het een en ander, ons lichaam is kennelijk toch heel bepalend voor ons identiteitsgevoel. We worden als man c.q. vrouw benaderd en gaan ons daarnaar gedragen. En al identificeer je jezelf niet met je geslacht, je doet dat elke ander wèl. Treffend voorbeeld daarvan is dat je van iemand die je eenmaal hebt ontmoet en gesproken, vrijwel alles kunt vergeten: hoe die ander er uitzag, hoe die persoon heette, waar je deze medemens ontmoette, enz. enz – behalve het geslacht van die ander. Altijd onthouden we, of ’t een man of een vrouw was.

Zou dit ‘geslachtsbesef’ misschien in ons lichaam zijn geprogrammeerd, zou het in onze genen zijn gebakken, of in de ‘supra-chiasmatische kern’ in de hersenen? Of zou het erom gaan dat er in ieders lijf mannelijke en vrouwelijke krachten, yang- en yin-energieën aanwezig zijn en hangt het van de balans tussen die twee af, hoe we ons voelen, waarop we gericht zijn en waarmee we ons identificeren?

Innerlijk lichaam

In beide gevallen wordt het gevoel dat je man of vrouw bent, kennelijk bepaald door ons lichaam en onze energiehuishouding daarin en -omheen. Zouden we tot dis-identificatie willen komen, tot het loslaten van alle ‘deel-identiteiten’ om onze ware of diepste identiteit te vinden, dan moeten ons lichaam en energieveld worden betrokken in dit proces van loslaten en jezelf transformeren.

Naar mijn gevoel is dat het ook, waar logion 22 van het Thomasevangelie op duidt. Het wordt niet precies zo gezegd – waarschijnlijk noemt de auteur de woorden van Jezus daarom ‘geheim’ – maar door mijn persoonlijke ervaring met lichaamsgerichte, genezende meditatie ben ik ervan overtuigd geraakt dat de formuleringen in logion 22 en sommige andere delen van het Thomasevangelie heel lichamelijk zijn bedoeld. Niet dat de strekking zich tot het fysieke lichaam zou beperken; het lichaam komt in dit evangelie naar voren als deel van de eenheid ‘lichaam-ziel-geest’, als onderdeel van ons multidimensionale wezen.

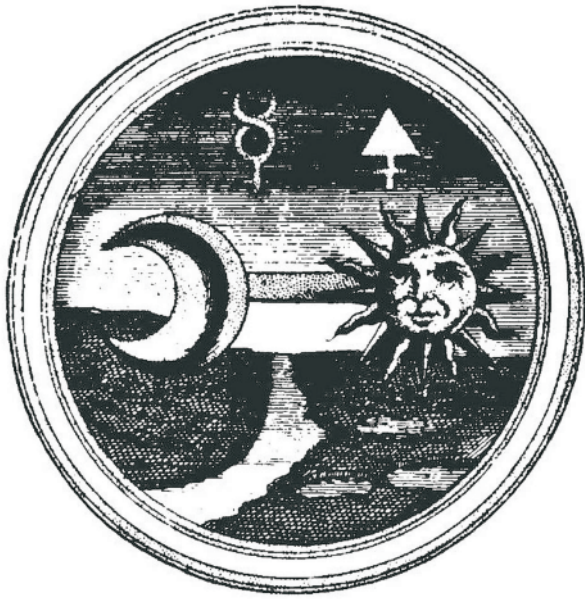
Want wie spreekt over ‘boven en beneden’ en over ‘binnen en buiten’ kan dat alleen doen vanuit een bepaalde plaats waar hij of zij is en de dingen beschouwt: een midden dat zich tussen boven en beneden in bevindt – in het lichaam dat op de aarde en onder de hemel staat. Vanuit ditzelfde lichaam kun je een onderscheid maken tussen ‘binnen’ en ‘buiten’, maar ook ervaren dat de huid geen grens om je heen is, zodat de ruimte binnen je lichaam en die daar omheen één zijn.

Jos Stollman hanteert in zijn Thomasvertaling zelfs de termen ‘binnenkant’ en ‘buitenkant’ in plaats van ‘binnen’ en ‘buiten’. Hij legt e.e.a. uit als een oproep om heel te zijn, totaal, zonder uiterlijke schijn – wees ‘naar buiten toe’ zoals je ‘van binnen’ bent, een soort psychologische interpretatie. Naar mijn gevoel hoort deze kant duidelijk bij het verhaal, maar dat neemt niet weg dat Jezus zich in ‘Thomas’ kennelijk heel lichamelijk uitdrukte.

Bovendien gaat logion 22 verder met: “Dan maak je ogen in plaats van een oog en een hand in de plaats van een hand, en een voet in de plaats van een voet...” Volgens Van der Meer wil dit zeggen dat de mens zich een nieuw lichaam schept: “Er wordt werkelijk een nieuw lichaam geboren dat zijn zetel heeft in het aardse lichaam. Het aardse lichaam wordt tot stoffelijk omhulsel van het geestelijk lichaam.” (...) “Het innerlijk lichaam moet gevoeld worden, de geestelijke adem, de verborgen oer-eigen innerlijkheid.”

De rechter- en de linkerhelft

Jos Stollman duidt dezelfde passage als een oproep tot een nieuw waarnemen. Zo interpreteert hij de verwijzing naar andere ogen, andere handen en voeten – als een hint om te komen tot ‘een totaal vernieuwde visie op de werkelijkheid: een beeld in plaats van een beeld. Een totale, diep ingrijpende transformatie, dat is het binnengaan in het Koninkrijk,’ aldus Stollman in zijn boek *Zenmeester Jezus*.

*Illustratie uit de Middeleeuwse Alchemie:
het mannelijke en het vrouwelijke als zon en maan*

Naar mijn gevoel gaat het hier echter niet alleen om een ander waarnemen maar om een transformatie die zo diep gaat dat ook het fysieke en het etherische lichaam mee veranderen. Een transformatie tot in elke cel van ons lijf en tot in elke trilling van onze aura's – de meerdere dimensies van ons zijn. Misschien interpreteert ieder het Thomasevangelie tegen de achtergrond van de spirituele traditie waarin hij of zij zelf staat: voor Jos Stollman is dat Zen, voor mij de helende ademmeditatie van Hetty Draayer, waarbij het gaat om het transformatieproces van lichaam, ziel en geest als één geheel.

Maar hoe zit het dan met de eenwording van het mannelijke en het vrouwelijke waardoor, zoals logion 22 stelt, 'het mannelijke niet langer mannelijk is en het vrouwelijke niet langer vrouwelijk'? Energetisch gesproken gaat het hierbij om de balans en harmonie van yang en yin, en als we dit betrek-

ken op het fysieke lichaam, gaat het om de eenwording van de rechter- en linker lichaamshelft. Ons lichaam heeft aan weerskanten van de wervelkolom een mannelijke, actieve kant (rechts, yang) en een vrouwelijke gevoelskant (yin, links). Verreweg de meeste mensen leven meer in één van beide lichaamshelften. In het zien, het visueel waarnemen van de werkelijkheid, ligt het accent bij vrijwel iedereen ook in één van beide ogen. We zijn dus veelal meer aanwezig in één van beide lichaamshelften, en kijken vooral met één oog – we zijn vaak maar half mens!

Dit betekent dat niet alleen 'boven' en 'beneden' en 'binnen' en 'buiten' één moeten worden, maar óók 'links' en 'rechts'. Als ons transformatieproces zich in slechts één lichaamshelft, één oog en één hersenhelft zou voltrekken, worden we niet werkelijk een eenheid. We zouden dan trouwens ook met maar één been stevig op de grond staan. Mijns inziens worden juist daarom deze drie paren tegenstellingen in logion 22 samen genoemd: boven-beneden, binnen-buiten, en mannelijk-vrouwelijk.

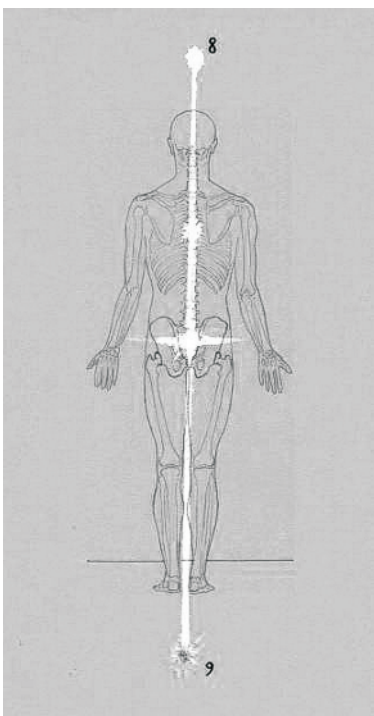
Ons hele lichaam moet transparant, doorlaatbaar worden voor dat geestelijke- of innerlijke lichaam, dat onder nog verschillende andere namen bekend staat, zoals 'opstandingslichaam' 'lichtlichaam' of 'diamant-lichaam'. Hiertoe moet spirituele energie – licht van 'boven' – door beide lichaamshelften naar 'beneden' – naar de aarde – kunnen stromen en niet slechts aan één kant van de verticale middenlijn. Door de verbinding van 'hemelse' en 'aardse' energieën in ons groeit dat opstandingslichaam, als transformatie van de fysieke, etherische, astrale, mentale en spirituele laag van bewustzijn en energie.

Zon en maan

De kracht die ons kan helpen om rechts en links tot eenheid te brengen, wordt wel 'het witte Christuslicht' genoemd, en ook 'zonne-energie'. Hetty Draayer heeft meditatieve oefeningen aangereikt waardoor je je hiervoor kunt openstellen op zo'n wijze dat je niet alleen in verticale richting maar ook horizontaal doorstraald wordt, van rechts naar links. Het is een hele weg te gaan, een innerlijke weg die ons niet alleen in contact met ons licht brengt, maar ook met al het donker in onszelf dat daarvoor moet worden getransformeerd in licht.

In diverse benaderingen van spiritualiteit komen we verwijzingen tegen naar de symboliek van de mannelijke rechterkant en de vrouwelijke linkerzijde: ook in de yoga uit India en Tibet, en op afbeeldingen uit de Middeleeuwse alchemie. We zien dan bijvoorbeeld vanuit de afgebeelde persoon gezien – van binnenuit dus – rechts de zon (yang) en links de maan (yin). (zie volgende pagina). Ook de eenwording van 'boven' en 'beneden' is een kwestie van yang en yin. Het afdalende witte hemelse licht (yang) door het hoofdkanaal van de wervelkolom kan in de diepte van het bekken worden verbonden met de hoeveelheid yin waarmee we geboren zijn, de sterk geconcentreerde energie die via het basis- of wortelchakra uitstraalt. Als we op de juiste wijze ademen, komen beide energieën samen in het heiligbeen, als centraal brandpunt voor de energie van de Eenheid, Tao. Dit brandpunt staat ook bekend als het 'chi-punt'; Hetty Draayer noemt het 'het kosmisch oog'. Het licht van de Eenheid kan vanuit dit kosmisch oog door de hele ruimte van het lichaam en ook daaromheen gaan stralen – en van ons uit, de wereld in en naar anderen toe. We kunnen dan duidelijk ervaren dat we ons niet alleen maar in het lichaam bevinden maar wel van daaruit aanwezig zijn.

>

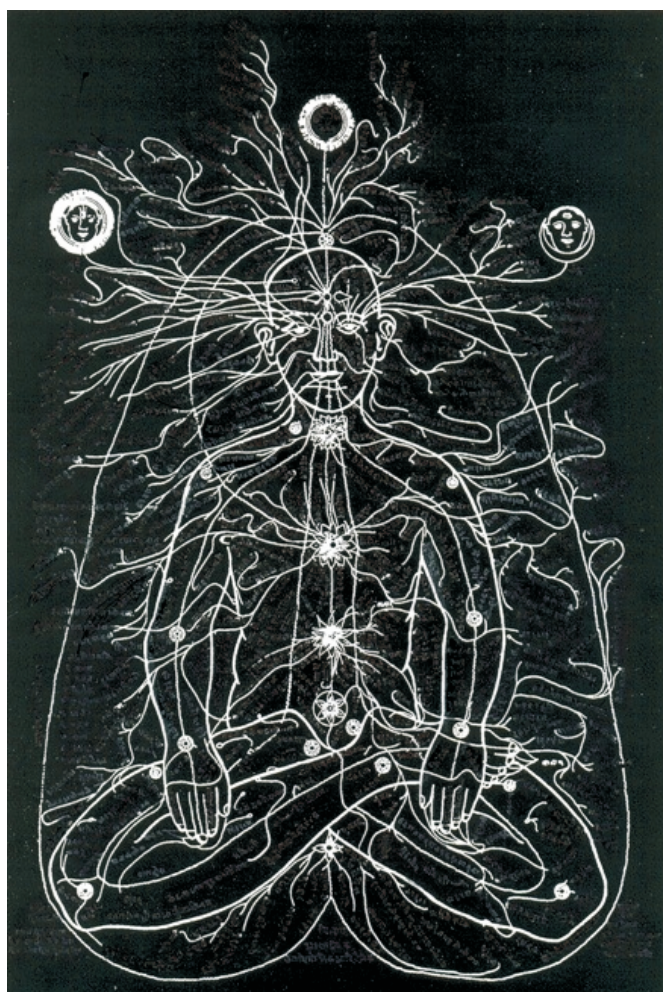

"Boven" als een 8ste chakra boven het hoofd, "beneden" als 9de chakra onder de voeten; in het midden het kosmisch oog (uit de benadering van Hetty Draayer)

Ook de moderne term 'Christusbewustzijn' hoort eigenlijk thuis in de alchemistische benadering van het spirituele transformatieproces. Het is niet alleen maar een verandering van bewustzijn, of van mentale instelling. Het 'Christuskind' wordt geboren in de ruimte van het mystieke hart – als die ruimte vrij van ego is, vrij van vastgehouden energie, spanningen, verkrampingen en emotionele brokken. In het Thomas-evangelie gaat het om de verlichting van het lichaam. De eenwording van boven en beneden, binnen en buiten en het mannelijke en vrouwelijke in ons wordt een lichamelijk doorleefde werkelijkheid, hier en nu, in deze wereld, op aarde. Je voelt aan den lijve dat je wordt opgenomen in het Koninkrijk, de Eenheid. En ja, eigenlijk voel je je dan als een kind, vervuld van ontzag en verwondering.

Van Hetty Draayer (ook gespeld als: Draaijer) verschenen bij uitgeverij Synthese (Mirananda): Meditatie, energie en bewustzijn (2001); Vind jezelf door meditatie (1978); Open tussen aarde en hemel (1981); Aura's, chakra's, energieën (1983); Naar nieuwe ruimten van bewustzijn (1991). Ook bij Synthese (Mirananda): Barend van der Meer, Commentaar op het Thomas-evangelie, 1984. Schatgraven in Thomas van Bram Moerland verscheen bij Bert Bakker, 2007. Zenmeester Jezus van Jos Stollman verscheen bij Servire/Kosmos Z&K, 2001.

* * *
*

Ook in Indiase en Tibetaanse tradities symboliseert de zon (van binnenuit rechts) het mannelijke en de maan (voor de afgebeelde persoon links) het vrouwelijke

*Het filosofisch ei is zowel geboorteplaats als omhulsel van de nieuwe houdingen die gesymboliseerd worden door het alchemistisch doel van de **coniunctio**, de vereniging van tegenstellingen (mannelijk en vrouwelijk, onbewuste en bewuste, enzovoorts). Hier wordt het doel voorgesteld als een hermafrodit die triomfeert over de draak en over de gevleugelde chaosglobe, bedreigende beelden uit het onbewuste. De zeven planeten staan voor verschillende aspecten en voor de zeven stadia der transformatie. — Jamsthaler, **Victorium spagiricum** (1625)*

In Memoriam priester Jan Arts

Op 86-jarige leeftijd ging, op 26 maart jl., priester Jan Arts over naar een ander leven.

Nadat Jan al eerder bekend was met de VKK, kwam hij rond de jaren '70 in contact met de tegenwoordige kerkgemeente Raalte, toen nog gevestigd in Deventer. Hij zette zich mede in voor de opbouw van de kerkgemeente "Christus Pantocrator" te Raalte, waarvan hij een aantal jaren bestuurslid was en waarin hij werkzaam was aan het altaar. In 1990 ontving Jan de wijding tot priester. Zijn gezondheidstoestand liet het al wat jaren niet meer toe diensten te verrichten.

Jan was een veelzijdig mens, en zijn vak als leraar kunstgeschiedenis inspireerde hem ook zelf diverse kunstwerken te creëren. Daarvan zijn er enkele aanwezig in het kerkje te Raalte. Ook doceerde hij een tweetal jaren aan het Vrij-Katholiek Instituut voor Studie te Naarden.

Jan was een lief, zachtaardig en opgewekt mens. En dat bleef hem sieren, ook in zijn laatste, niet al te pijnloze levensjaren. Moge Jan voortleven in Licht en Vrede.

Naar een bewerking van de toespraak van: priester Cees Hayes.

Eenheid met de Kosmos – Een universeel ideaal

Johan Pameijer

“Gisternacht was de heerlijkste nacht van mijn leven. Nooit tevoren genoot ik zo lang en zo diep van het licht, de rust en de lieflijkheid van de hemel in mijn ziel, zonder de minste lichamelijke onrust. Ik had het gevoel dat een gloed van goddelijke liefde uit het hart van Christus in de hemel mijn hart binnendrong in een niet ophoudende stroom, als een stralenbundel van lieflijk licht.”

Een ontboezeming als deze, geciteerd door William James in zijn beroemde “Varianten van religieuze ervaring”, zouden wij allemaal wel willen uiten. De betrokken dame, mevrouw Edwards, ontwaakte de volgende ochtend met een gevoel van bevrijd te zijn. Niets kon haar meer deren. Elk stoffelijk verlangen was gestild. Niets kon deze even unieke als onverwachte beleving overtreffen. De ervaring, die drie dagen voortduurde, maakte haar bereid om te sterven en...om te leven. Vele uren lang voelde Mrs. Edwards zich opgenomen in de tijdloze sfeer van onverbreekelijke verbondenheid.

Haar getuigenis staat niet op zichzelf. Toch was mrs. Edwards geen bevlogen mystica, geen ingetogen non of een hartstochtelijke beoefenaar van meditatie. Als mens van vlees en bloed maakte zij net als wij allemaal deel uit van de materiële wereld, bewoond door een materialistische mensheid. Door onbekende oorzaak scheurde het voorhangsel van haar ziel en overstroomde de energie van een hogere dimensie haar bewustzijn en verbrak de begrenzing rond haar ego. Voor korte tijd waande mrs Edwards zich een burger van een geestelijke dimensie. Eenmaal ontwaakt, strekte haar verrijkte ziel zich uit in de zekerheid van een oneindig leven in de omarming van een welwillende kosmos.

Duizenden van dit soort verslagen zijn bekend. Alledaagse burgers, ingekapseld in hun dagelijks beslommingen, uitgetild boven hun sleurbestaan, werd een blik gegund in een volslagen ander domein, bezielde van licht, liefde en oneindig leven. Een gekwetst en vernederd iemand die zich waardeloos als een lege dop voelde, werd vanuit een punt van volkomen leegte als het ware meegenomen naar een hogere wereld: “Mijn afzonderlijke zelf hield op te bestaan en heel even leek ik deel uit te maken van een tijdloze onmetelijkheid van kracht, vreugde en licht, iets wat buiten dit domein van leven en dood ligt, Mijn subjectieve en pijnlijke gevoelens verdwenen.” Ik onderging fantastische ervaringen. Ik voelde me één met God. Ik proefde van een leven, waarbij vergeleken ons lijfelijke leven de dood was. Zomaar enkele getuigenissen uit de ruimte geplukt. Getuigenissen van mensen die het Al hebben ervaren.

Ik en de Vader zijn één”, zei Jezus en hij maakte ons er ook op attent dat het koninkrijk van God niet ergens ver weg aan het einde van het universum over ons waakt, maar binnenin ons is. Het sluimert in ons hart en wacht erop om gewekt te worden. “Gij in mij in ik in U.” Verheven woorden van een mystiek meester, maar geen illusie voor de talloze voorbijgangers in dit aardse bestaan.

De veelheid aan getuigenissen wekt de indruk dat ‘de mystieke ervaring’ veel algemener voorkomt dan wij denken. Misschien heeft iedereen wel eens een mystieke ervaring gehad zonder het op te merken. De weg naar verlichting kruist ieders pad, ook al slaan we er meestal geen acht op. Alle tradities, waar ook ter wereld en uit welke tijd ook stammend, houden ons het ideaalbeeld van een geestelijke wereld voor, een wereld waar rangen en standen, rassen en gezindten er niet toe doen, een wereld waar alle zielen één zijn, één in zichzelf en een met het bewustzijn van de Opperbouwmeester.

Leven in een spanningsveld

Wij voelen ons gevangen in een gefragmenteerde wereld. Ons waakbewustzijn manifesteert zich dankzij polariteiten. Het spanningsveld tussen de tegendelen lijkt ons een onontbeerlijk krachtenveld om bewustzijn te kunnen opwekken. Wij denken in goed en kwaad, man en vrouw, leven en dood, en kunnen ons geen situatie voorstellen waarin deze uitersten er niet toe doen. Toch beseffen wij nauwelijks in een benauwende bekrompenheid te leven. Binnen deze beperkende grenzen zoeken wij naar vluchtig vertier, amper in staat te begrijpen dat elke hang naar ontoereikende ontspanning een soort vlucht is, een vluchtige poging om te ontsnappen aan regels en wetten.

Waarom reizen wij de wereld af, zoeken wij naar andere culturen en verlangen wij naar onze vakanties? Omdat diep in ons de begeerte leeft om grenzen te verleggen, te ontkomen aan de gevangenschap in een door ondoordringbare scheidsmuren omsloten bestaan. Het geestelijke leven – binnenin ons – lijkt veel minder toegankelijk dan het overschrijden van een geografische grens. Toch is het dichterbij en biedt het talrijke ingangen.

De macht van concentratie

Let op de concentratie van een musicus, zittend aan het klavier, of de viool onder de kin of de cello tussen de knieën. Bezie het gelaat, de houding die meedeint op de golving van de muziek, de volkomen overgave die de instroom van universele inspiratie waarborgt. De zekerheid van dansende vingers over snaren en toetsen. Bespeler en instrument vormen een manifestatie van volmaakte verbondenheid, een verborgen drieluigheid van musicus, instrument en partituur.

Jammer genoeg zien wij de implicaties van een dergelijke verbondenheid zo gemakkelijk over het hoofd. De beoefening van oude, helaas uitstervende ambachten, vergt een zelfde, bijna meditatieve aandacht. Niet zonder bedoeling is van de jonge Jezus een timmerman gemaakt. In gedachten kun je hem bezig zien in de werkplaats van zijn vader, omgeven door de frisse geur van vers hout en het ritmische gezang van hamer en zaag.

Zelf een onhandig onbenul zijnde, kan ik lyrisch worden over de in hun werk verdiepte koperslagers, leerbewerkers en tegelschilders in de Arabische soeks. Onverstoort verdiept in hun arbeid, vormen zij toonbeelden van concentratie in de luidruchtige omgeving van hun medina's.

Al schrijvend achter de computer laat ik mij inspireren door de inblazing uit hogere sferen, in het besef dat de geestelijke domeinen minder veraf zijn dan wij ons gewoonlijk realiseren. Vreemd is dat niet. Natuurvolkeren wisten zich omringd door de geesten van de voorouders en goden. Hun bestaan in verbondenheid met de natuur verleende aan hun leven een extra dimensie. De eenheid met het goddelijke ligt in de menselijke natuur verankerd, zelfs in een milieu dat vakmanschap naar de machines heeft verbannen.

Het verschil wordt gemaakt door de aandacht. Zogenaamde primitieve mensen voelden zich vierentwintig uur per dag omringd door geestelijke krachten, terwijl de hedendaagse mens zich afgesneden waant van het lumineuze, zoals verlichte theologen de lichtwerelden betitelen.

Steeds verder keerden de beschavingen zich de laatste tweeduizend jaar van de lichtwerelden af. Sinds de uitspraak "Ik denk, dus ik besta" van Descartes en de industrialisatie, is er voor de geest weinig ruimte overgebleven. Zelfs de lering binnen de Kerken bleef steken in een voorbijgegaan geschiedenis binnen tijd en ruimte. Het eeuwige ontsnapte aan de aandacht, ondanks het rituele gebruik van het woordje eeuwigheid. Het werd een woord zonder inhoud, tót de wetenschap de dimensie van het eeuwige op het spoor kwam. In de periferie van de massa preekte zij de opkomst van het eeuwige - Nu en het alomvattende Hier als een nieuw paradigma, toegesneden op de bewustzijnsmutatie van de nabije toekomst.

Een nieuw bewustzijn

Relativiteitstheorie, kwantumfysica en holisme bereiden de weg naar een nieuw bewustzijn. De tijd is nog niet rijp dat het onderwijs zich over deze grensverleggende grootheden ontfemt, maar tal van moderne auteurs rapporteren over ontdekkingen die het materialisme op haar grondvesten doen schudden. Een ware aardverschuiving dient zich aan.

Binnen een basisveld van energie vindt een onophoudelijke wisselwerking tussen elementaire deeltjes plaats. Ons lichaam is één brok intensieve communicatie tussen de honderd triljoen cellen waaruit het is opgebouwd. Ons brein ontpopt zich als een afspiegeling op schaal van minimaal ons melkwegstelsel en maximaal het totale universum. Op microkosmisch niveau blijken starre grootheden als tijd en ruimte totaal niet te bestaan. Het universum is één groot energieveld, uitgedamd door een Superbewustzijn, dat wij in onze machteloosheid de naam God hebben gegeven. De planeet Aarde is, evenals elk ander hemellichaam, een bezielde entiteit en haar materiële bewoners, gevangen in de illusie van tijd en ruimte, licht en donker, leven en dood, bestaan in hun diepste niveau uit louter lichtenergie.

De wetenschap is bezig te bevestigen wat de religies ons al eeuwenlang hebben voorgehouden. Eeuwigheid en onsterfelijkheid vormen ons grondrecht. Het enige wat wij moeten doen, is ons innerlijk te verheffen, zodat we deze rechten geleidelijk aan kunnen verwerven. Ons bewustzijn is toegerust om de potentiële heelheid te ervaren.

Boodschap van Licht

Terwijl de meeste Kerken volharden in hun wereldse dogma's, ontstaan overal om ons heen bloeiende nieuwe tijdsgroepen. Rondom bezinning en meditatie organiseren zij voordrachten door liederen die op de een of andere manier de boodschap van licht willen overdragen. De eerste lichtstralen van de nieuwe

hemel en de nieuwe aarde strijken over het oppervlak van onze planeet en inspireren de talrijke voorlopers, aan wie de tekenen des tijds welbested zijn.

Misschien mogen wij onze Vrij-Katholieke Kerk daar ook toe rekenen. Zij houdt niet vast aan dogma's, maar bezielt haar leden en belangstellenden met het besef dat God in ieders hart woont en dat elk mens een Christus-in-potentie is. Haar diensten zijn inspirerende ontmoetingen van gelijkgestemde vrijdenkers. In volmaakte eenheid met elkaar ervaren ze de scholingsweg die in de liturgische diensten ligt opgesloten. Elke dienst draait rond de Christus-in-het-hart, Wiens aanwezigheid in de communie wordt genoten.

Reeds Carl Gustav Jung, voorloper in de psychologie, identificeerde de Christus met het hogere Zelf, de onbegrensde entiteit in elk van ons, bereikbaar door het zelfbeperkende ego te overstijgen. Voorlopig leeft Hij bij de meesten van ons nog in gekruisigde staat, maar steeds meer mensen ontdekken, dat zij de opstanding in zichzelf moeten verwerven, zoals het door de Kerk verworpen Evangelie van Philippus al leerde.

Evenals de andere grote wereldreligies verkondigde het oer-Christendom, vertegenwoordigd door de Christelijke gnos, een innerlijke leer. Jezus zelf leerde, dat het Koninkrijk van God binnenin ons bestaat. "De waarheid zal u vrijmaken", riep Hij uit. De vraag wat die waarheid dan wel mag zijn, heeft vele generaties beziggehouden. Het is de waarheid van de God-in-ons, schepper en bezieler van het universele leven in macro- en microkosmos, de geniale vormgever van een ingenius opgezette en uitgevoerde kosmische ordening van het oneindig grote tot het oneindig kleine.

Het mooie van deze constatering is, dat tussen het oneindig grote en oneindig kleine geen enkel verschil bestaat. Het onderscheid tussen de begrippen groot en klein is het product van ons beperkte brein, maar op kosmische schaal is er geen sprake van verschil. De geniale beknoptheid van de ruim tweeduizend jaar oude Hermetische Tabula Smaragdina spreekt boekdelen, waar gezegd wordt: "Het is waar, het is zeker, het is de volle waarheid: Wat beneden is, is gelijk aan wat boven is en wat boven is, is gelijk aan wat beneden is, opdat de wonderen van de Ene zich voltrekken."

Zo boven, zo beneden. Deze oeroude wijsheid wordt heden ten dage bevestigd door geleerden uit de hele wereld. De omweg dwars door het misleidende oerwoud van het materialisme hadden zij nodig om de in de fragmentatie verborgen eenheid terug te vinden. Vanuit die eenheid zal een nieuwe wereldvisie worden opgebouwd, teneinde de grondslagen te leggen voor een mensheid zonder oorlogen.

De weg naar het eeuwige

In zijn handel en wandel, zijn woorden en zijn wijsheid, openbaarde Jezus, de Christus van het hart, ons de weg naar het eeuwige. Telkens weer relativeerde Hij het materiële en koppelde de zielen aan geestelijke werkelijkheden. Zijn leven beschrijft de pelgrimstocht van de menselijke ziel door de rimboe van onwetendheid naar de openbaring van de diepst verborgen kennis in het menselijke hart. Door te zeggen "Eer Abraham was, was Ik" wees Hij ons op de ondoorgrondelijke ouderdom van de menselijke ziel en door zijn uitspraak "Ik ben het Licht der wereld" identificeerde Hij de materie met het oerlicht, zoals eeuwen later Einstein nog eens op wetenschappelijk vlak zou onthullen.

Het visionaire woord uit de verzameling 'Jezus-spreuken', verzameld in het Thomas-evangelie zegt: "Ken wat u voor u ziet en wat voor u verborgen is, zal u geopenbaard worden. Want er is niets verborgen wat niet openbaar zal worden." Bedenk dat deze tekst ongeveer tweeduizend jaar geleden is opgeschreven. Pas nu wordt stukje bij beetje het verborgene, waarop wordt gedoeld, ontsloten. Hoewel de eeuwigheid geen tijd kent, zijn wij nog steeds onderworpen aan de tucht van de tijd. Alle ontsluitingen achter elkaar scheppen ons een nieuw en hoopvol wereldbeeld. Geleidelijk aan ontdekt de mens dat hij in de kern van zijn stoffelijke omhulsel een onsterfelijk lichtwezen in zich draagt en langzamerhand zal hij inzien dat niet de stof, maar het lichtwezen de entiteit is waar alles om draait.

Gebruik je verstand goed

De waarheid ligt verscholen in jezelf en het is diezelfde waarheid die ons, volgens Jezus, vrij zal maken van stoffelijke beperkingen. "Laat los en richt je aandacht op het eeuwig- Nu", roept een verlicht leraar van deze tijd, Eckart Tolle. Het Nu is een voortschrijdend moment in de eeuwigheid. Laat het verleden los en bekommer je niet om de toekomst. Er bestaat niets buiten het Nu, beweert de Duitse Amerikaan in navolging van het soefisme. Verleden en toekomst liggen opgeslagen in de herinnering en de verwachting, en dat zijn beide aspecten van het denken.

"Het denken", zegt hij, is maar een klein aspect van het totale bewustzijn. Door ons met dat kleine denken te identificeren, maken we de fout ons te vereenzelvigen met het ego. Dat werkt het egoïsme van deze wereld in de hand. Verstand gebruikt jou in plaats dat jij je verstand gebruikt. Het analytische verstand heeft ons veel ellende bezorgd. Om die reden zouden we dat deel van ons verstand moeten loslaten. Bewustzijn zonder denken is, volgens Tolle, een zuiverheid van Zijn. Dat brengt ons dicht bij de bron dan alle hersenspinsels eeuwenlang hebben gedaan.

Ook Helena Blavatsky, de beroemde theosofe en schrijfster van "De geheime leer" had niet veel op met het analytische verstand. Zonder pardon noemde zij het denken de grote doder van de geest. Harde woorden in deze tijd van verstandelijke dominantie. Maar wie de geschiedenisboekjes, de kerkgeschiedenis incluis, overziet, zal de neiging om Blavatsky gelijk te geven moeilijk kunnen onderdrukken. De Jezus van het verstand is een heel ander wezen dan de Christus van het hart.

Zoals wij nu weten, leven wij in een holografisch universum. De samenhang tussen alles wat zich in dat universum bevindt, kan niet meer worden ontkend. Eenheid is de grondslag van ons bestaan, in verscheidenheid. Wijzelf zijn verantwoordelijk voor de breuk met het goddelijke. Alleen wijzelf kunnen met behulp van de Christus en alle andere spirituele leraren, deze breuk weer helen.

* * *

Amsterdamse politieman en vrij-katholiek priester¹

Pauline Bruin

Verscholen op een prachtige plek in het bos, vlakbij Naarden Vesting, ligt de kapel St. Michael and all Angels. De kapel biedt onderdak aan de Vrij-Katholieke Kerk, die staat voor een tolerante en harmonieuze vorm van godsdienstbeleving. Wie schetst onze verbazing als één van de priesters van deze gemeenschap een Amsterdamse buurtregisseur blijkt te zijn?

Pars van Gessel beweegt zich net zo makkelijk in het politie- uniform door Buitenveldert, als in zijn priestergewaad door de kerk.

Gekleed in een paarse "soutane" toont Pars (Parcival) de kapel waar hij geregeld de zondagse H. Mis leidt. De ruimte zelf is niet bijzonder. Lelijk, beetje somber, typisch jaren zeventig bouw ². Maar het verhaal van Pars is des te kleurrijker. Hij is "opgegroeid" in de Vrij-Katholieke Kerk, maar voelt aansluiting met vele godsdiensten. Het voert te ver hier de hele filosofie van het Vrij- Katholicisme uit te leggen, maar volgens Pars staat het vooral voor: 'Tolerantie (ook ten opzichte van andere religies), het streven naar volmaaktheid (al hoeft dat gelukkig niet in één mensenleven bereikt te worden; velen van ons geloven namelijk in reïncarnatie) en leven in harmonie. Geen van bovenaf opgelegde regels, wetten, dogma's. Weinig aandacht voor zonden en schuldgevoel; 'je hebt altijd de kans het de volgende keer beter te doen.' Bij deze vrijheid van denken hoort ook dat priesters mogen trouwen en kinderen krijgen. Vrouwen zijn welkom in het priester-ambt*. Aldus het vrij-katholieke gedachtegoed, een tikje oneerbiedig, in een héél kleine notendop.

Pars: 'Omdat mensen het prettig vinden religieuze gedachten te omkleden met rituelen, houden we kerkdiensten, waarin ceremoniën uit het katholicisme een grote rol spelen. De diensten zijn voor iedereen toegankelijk. Veel aanhangers hebben we in Nederland niet: een kleine 1000 leden, verdeeld over tien kerken.' Pars leidt zo'n drie keer per maand een Heilige Mis, soms in Naarden, soms in Amersfoort en geeft leiding aan deze twee kerkgemeenten. Hij vindt het geweldig om te doen. 'In het begin had ik er wel moeite mee, dat ik op zondag priester was en op andere dagen als politieman – met vuurwapen – de straat op ging. Een bisschop hielp me uit het dilemma. Hij zei: "Wanneer gebruik je dat ding nou? Alleen uit zelfverdediging? Voor je wettelijke bevoegdheden? Dat mag, je zou hetzelfde doen als je toevallig een stuk hout in je hand had." Toen had ik er vrede mee.'

Wie Pars eens wil horen preken (wees gerust, hij houdt het kort en levendig) is welkom in de kapel in Naarden. Kijk voor de diensten op ww.vkk.nl

1. Artikel van Pauline Bruin: Buitendien(st) Priester Pars, verschenen in het blad Amstelland Magazine, maart 2008.

2. Inmiddels is de kapel verbouwd tot een kleurrijke ruimte. (Noot van de redactie 'Reflectie')

*) De VKK in Nederland telt nu twee vrouwelijke priesters.

Antwoorden voor alledag vinden tijdens kerkdriedaagse op 26, 27 en 28 september 2008

Van de congrescommissie

In het voorjaarsnummer van Reflectie stond een vooraankondiging van het jaarlijkse VKKcongres op 26, 27 en 28 september. Inmiddels zijn we een paar maanden verder en de voorbereidende werkgroep is flink aan de slag gegaan, met het gevolg dat veel vraagtekens bij de ‘gangbare’ congresopzet verschenen.

Meer dan voorheen willen we de drie dagen in september benutten voor onze eigen kerkleden. Dus niet een algemeen thema als congressthema waar een willekeurige bezoeker door geraakt kan worden, maar tijdens de drie dagen elkaar ontmoeten en ontdekken wat de Vrij-Katholieke Kerk je überhaupt brengt.

Wat geeft de Kerk jezelf voor het leven van alledag, en hoe zit dat bij andere kerkleden?

Bij het houden van een (meerdaags) congres hoort een studieuze thema (bijv. “het onzienlijke ontsluitend”) dat als rode draad door de verschillende onderdelen loopt. Gelegenheid om te tonen wat de eigen organisatie in huis heeft, verrijking van de congresgangers met in- en externe sprekers als inleiders en de uitwisseling onder de deelnemers in de pauzes en workshops. Daarbij vormt voor de VKK uiteraard het liturgisch congresdeel het hoofdmenu.

Een vertrouwd concept dus, bij goed gekozen thema’s geschikt voor herhaling. Maar ook wat saai door voorspelbaarheid en de vaste insteek die te weinig recht doet aan de veelzijdigheid van het geestelijke leven bij de deelnemers.

En juist dat laatste is vaak helaas zo’n onbekend terrein. Wat gaat er in de ander om; wat gaat er in mijzelf om; heb ik daar woorden voor, beelden bij? Wat biedt de Kerk mij buiten de eigenlijke vieringen? Wat neem ik uit de diensten mee naar huis? Hoe doen anderen dat? Staat Vrij-Katholiek zijn alleen, los van de opvoeding, werksituatie, buurt, leefstijl en sociaal netwerk?

Op de komende kerkdriedaagse gaan we op een warme, luchtige en toch intense manier stilstaan bij eigen belevenissen en waarden. Het congressthema zijn wijzelf, samen rond de ervaringen die we willen delen, vandaar dat de naam ‘kerkdriedaagse’ meer lijkt te passen.

Dit jaar dus veel aandacht voor ontmoeting, uitwisseling en verdieping. Tijdens het driedaagse samenzijn bouwen we eigen sfeer op. Deze sfeer ontstaat doormiddel van onze openheid en aandacht voor elkaar. Het is een groepsgebeuren, en daarom is deelname aan de hele driedaagse aan te bevelen.

Eerste dag

De vrijdag zal gewijd zijn aan het elkaar ontmoeten en het formuleren van onze vragen rondom het thema: **Wat geeft de Kerk jezelf voor het leven van alledag.** Samen de tijd nemen en horen wat eenieder bezielt, inclusief de worstelingen die daarbij horen, omdat ‘het in’ en ‘het buiten’ jezelf, het dagelijkse leven en (kerkelijke) spiritualiteit zelden samenvallen. Vragen blijken vaak nieuwe gebieden te ontsluiten, als sleutels voor nog onbekende toegangspoorten. Vragen verdienen met eerbied benaderd te worden.

‘s Avonds is er gelegenheid om vragen ook eens zonder woorden – in verschillende vormen – uit te drukken. De ‘oogst’ wordt verzameld en vrijdagavond met een sacraal moment afgesloten.

Tweede dag

Vragen die wezenlijk zijn, verbinden ons met de scheppende krachten en brengen ons in contact met de Hulp die altijd aanwezig is. Deze zaterdag gaan we niet naarstig op zoek naar antwoorden, maar laten ruimte, zodat de antwoorden zich de komende tijd bij ons kunnen aandienen. In de H. Mis wordt extra tijd ingeruimd om tijdens de preek bij creatie/vragen, en het ontvangen van antwoorden stil te staan.

‘s Middags staan de beelden en/of gedachten centraal die voor ons helpend zijn in ons leven. Waar denk je aan, of wat houd je voor ogen als het leven moeilijk is? Al die beelden zijn rijgdraden in de levende rijkdom van onze kerkgemeenschap.

‘s Avonds wordt er – naar keuze – gezongen of gedanst, beide groepen ontmoeten elkaar op weg naar het H. Lof waarmee de dag sluit.

Derde dag

‘s Zondags zal de H. Mis ook inleidend zijn voor het middagge-deelte dat begint met een meditatie over oogsten. Hoe neem je eigenlijk spirituele lading uit de H. Mis mee naar huis? Na elkaars beelden en ervaringen te hebben vernomen, rijst de vraag wat stemt mij dankbaar? Wat herken ik als waardevol en neem ik mee naar huis vanuit deze driedaagse, en vanuit de vragen.

De driedaagse sluiten we af met het opdragen van onze gezamenlijke oogst.

* * * * *
* * *
*

Het licht van klank

Klank is toon geven aan je uitademing

Lambèrt de Kwant

Ooit moet er in de oertijd een moment zijn geweest dat we ontdekten dat we, door klanken voort te brengen, met elkaar konden communiceren. De stem was de eerste klank die door mensen werd voortgebracht. We ontdekten ook de helende kracht van klank. De magische en helende kwaliteiten van geluid waren in de oudheid algemeen bekend. De Egyptenaren, de Grieken, de Chinezen en vooral de Indiërs waren ervan op de hoogte. Diep in ons collectieve geheugen zijn de herinneringen hieraan bewaard gebleven. In wezen zijn we Licht en Klank. Klank die zich via onze stem manifesteert.

Onze stem, we kunnen er aria's uit de cantates van Bach mee zingen, het nieuws ermee voorlezen. Een ander verhaal is de helende stem, en de stem als geluidsbron voor het opwekken van klanken die de zintuigen op een hoger niveau tillen.

Dit komt overeen met de ervaring van Marius Engelbrecht. Hij beleeft klank ook heel sterk als kleur. Als mensen met elkaar klanken voortbrengen, beleeft hij dit soms ook zo.

De ziel in trilling brengen

Met zijn therapeutische en muzikale achtergrond maakt Loucas van den Berg ⁽¹⁾ de helende stem toegankelijk met oefeningen die een duidelijke opbouw kennen. In zijn boek "De helende stem" ⁽²⁾ leidt hij je aan de hand van instructies steeds dieper naar de kern van je wezen. De ziel wordt in trilling gebracht. Van den Berg benadrukt dat we niet verlost hoeven te zijn van alle kwalen om onze kern te voelen en heelheid te ervaren. Iedereen kan dit leren. In zijn boek zegt hij, dat mensen bij de helende stem al gauw denken aan effecten zoals het verhelpen van stem- en keelproblemen en aan stemexpressie. Mensen kijken vreemd op, wanneer hij vertelt dat het een perfect meditatie-instrument is, het innerlijk luisteren ontwikkelt, en antwoord geeft op de diepste levensvragen. Het maakt een verborgen, creatief potentieel vrij en zet aan tot de realisatie van de eigen vermogens. "Het gaat bij het ontwikkelen van de helende stem niet om mooi leren zingen of goed bij stem zijn. De helende stem is in de eerste plaats een stem die de ziel raakt."

Maar wat is klank eigenlijk? "Klank is toon geven aan je uitademing", zegt Eric Guns. ⁽²⁾ "Klank doet wat artiesten en sjamanen altijd al hebben gedaan: Love Songs in het bloed creëren." Marius Engelbrecht zit op dezelfde lijn als Guns, als hij zegt dat klank trilling in beweging is." In zijn recente, goed gedocumenteerde boek "Blauwdruk" ⁽³⁾ zegt John Consemulder dat muziek een universele taal is, die door alle dimensies heen reist en daar de Taal van het Licht ontmoet. "Via geluid resoneren we met licht en kosmische energieën. Geluid is ook de fundamentele draaggolf voor bewustzijn. Geluid is je essentie. Muziek verbindt ons met onze ziel en met de blauwdruk van het bestaan."

Klanken maken zonder tekst

Marius Engelbrecht ⁽⁴⁾ is dagelijks bezig met de helende stem. In zijn beroepsleven vormen individuele begeleiding (hypnotherapie, persoonlijke ontwikkeling, stemexpressie) en groepswork (stemexpressie, luisteren naar je ziel) de twee pijlers. Klank is, zo legt hij uit, behalve trilling en beweging, tegelijkertijd ook expressie. In die klank zit ook jij, jouw ziel. "Het gaat niet alleen om de fysieke trilling; er zit ook jouw expressie in. In de klank zit jouw liefde, jouw wanhoop, jouw angst, jouw verlegenheid. Het is energie, en dat weten we inderdaad al duizenden jaren, die op een heel diep niveau doorwerkt. Als mensen klinken, hoor je eigenlijk meteen hoe hun ziel daarin straalt. Je hoort meteen of een klank bezielde is, vooral als je in een groep gaat staan en jouw klank maakt. Het gaat er in mijn werk om te zorgen dat de klank vrijer en meer bezielde naar buiten komt. Mensen hebben die expressie nodig om de ziel naar buiten te laten komen, mijzelf inclusief."

Eric Guns is musicus, componist, stem- en klankleraar en maakt ook helende cd's, waar vanuit de hele wereld veel vraag naar is. Hij houdt zich ook al jaren bezig met de relatie tussen klank en onze cellen. Opmerkelijk zijn de veranderingen die mensen door zijn sessies ondergaan. Guns: "Wat je bij mensen en bij jezelf merkt, is dat er aan de hand van klank onder andere preverbaal herinneringen uit je kindertijd bovenkomen. Daar zit ook ons oud zeer. Bij die sessies komen dit oud zeer en energie vrij, waarmee ook de herinneringen aan jezelf, wat verder gaat dan het rationele denken." Wat hij ook gedaan heeft, is een halve dag met een groep mensen klanken zonder tekst op melodie maken. "Een heel boeiende ervaring", zegt hij. "Het werd wel heel duidelijk wat mensen voelden. Je had een groep van vijf of zes mensen die alleen zingend communiceerden door middel van klank, zonder tekst dus. Het was heel frappant en ontroerend te zien hoe mensen zich echt voelden en aangaven wie ze eigenlijk wilden zijn. Het leidt je terug naar je diepe geheugen, naar je oercellen, die ooit het begin van de kosmos hebben meegemaakt. Het herinnert je aan een manier van communiceren die we vergeten zijn. Er wordt heel veel gezegd zonder woorden zoals we dat ook tijdens die workshop merkten. En dit zegt ook iets over klank. Ik noem dit wel eens de illusie van de ratio. Ergens, in dat diepe celgeheugen, weten we nog dat we ooit communiceerden zonder woorden." Hij wijst erop dat klank frequenties zijn, vertaald in geluid. Deze hebben effect op onze hersenen en onze cellen. "Je kunt als mens door middel van gebruik van geluid je eigen hersenen beïnvloeden en trainen naar meer geoptimaliseerde patronen. Klank hoort bij ons en bij onze cellen, omdat het net als alles van waarde op deze aarde, je bij je kern brengt. Door klank en ervaring worden onze cellen aan hun juiste klank en toonhoogte herinnerd. Klinkers klinken. Klinkers maken ruimte. Es stimmt dich zu zeggen de Duitsers."

Je zielentoon ontdekken

“Wie vraagt wat klank nu eigenlijk is, moet zich ook afvragen wat stem nu eigenlijk is”, zegt Marius Engelbrecht. “Het eerste wat wij doen als we geboren worden, is klinken. Je merkt het later al bij kinderen als ze zich moeten inhouden; ze klinken dan doffer. Er zit een soort lading achter de stem en als ex-stotteraar ken ik dat natuurlijk heel goed. Het is daarom heel mooi met mensen te werken. Of je nu professioneel acteur bent of een verlegen prater, maakt eigenlijk niets uit. Ik werk met ze, maar het principe blijft hetzelfde.” Engelbrecht beleeft klank ook heel sterk als kleur.

De vrijere klank die mensen op den duur krijgen, is vaak ook wat lichter. Vaak zitten er nog allemaal andere of donkere kleuren, vlekken doorheen. In die zin zitten klank en kleur dus dicht bij elkaar.” Loucas van den Berg gaat in zijn opleidingen verder dan het werken met de helende stem. Hij geeft deelnemers ook haar of zijn zielentoon, een toon die het diepst resoneert met het openen van je allerliefste levensweg. Als mensen met hem spreken, kan hij ook de zielentoon horen. De zielentoon heeft hij ontwikkeld door jarenlang zelf met de stem te werken. Door naar mensen te luisteren kun je al heel snel die zielentoon horen, die resoneert met alles in je leven: Verdrongen angsten of de meest verheven gevoelens. Het gaat erom die op één lijn te krijgen, zodat ze veel meer in lijn komen met hun eigen bestemming en levenskracht. Deze manier van werken met de stem, de zielentoon in de stem, zorgt ervoor dat je niet meer bang bent voor dat grote potentieel dat in je zit en om bevrijding vraagt.”

Een sjamanistische reis

Marius Engelbrecht is ook met wat hij noemt, nieuwe benaderingen van klank bezig. “Er wordt dan een heel weekend gepland om met onze stem te experimenteren. Wat we bijvoorbeeld tegenwoordig doen, is een heel weekend of drie dagen al-

leen maar communiceren in klanken. Dus geen enkel woord, alleen maar klank. Ook als je vraagt of iemand nog koffie wil. En zo begeleid ik ook de groep. Tijdens zo’n “jabbertalk”weekend gebeurt er iets unieks; je komt in een gebied terecht, in oerlagen, waar ik, ondanks allerlei therapieën, workshops en trainingen, nog nooit geweest ben. Inderdaad, een soort sjamanistische reis. De wereld van vóór de taal, de wereld van het kleine kind, maar meer nog de oertijd. Met je lichaam als klankkast gaan diepe lagen van jezelf resoneren en meeklinken.”

Eric Guns heeft het doorgaans niet zo op engelen, maar muziek heeft volgens hem wel zo zijn eigen engelen. Guns: “Al vanaf de oertijd hebben mensen elkaar opgezocht om samen klanken voort te brengen, te zingen en te spelen om zo ook de helende kracht van klank te ontdekken. Steeds is er geprobeerd de vermogende kostbare kracht te musikaliseren. Rituelen waarin overal ter wereld mensen proberen zichzelf te verheffen, zijn dan ook een voortdurend opduikend refrein in dit leven. Samen zingen en samen klinken, is ook helend. Van stam- ceremonies tot gregoriaanse gezangen in kloosters. Van hindoestaanse bahjans tot sjamanen en genezers. Van Ohm tot Amen en van klassieke muziek tot klankschalen en dans. Muziek zegt: “Welkom in mijn Universum en in mijn huis voor onderweg...Is dat niet muziek als transformerend vermogen? Ik zing, dus ik ben. Spontane ervaring en respect voor de “heilige” kracht van geluid dat samenvalt met de melodie van ons leven zijn het verbluffende gevolg.”

* * *

(1) Info: Academie voor Muziek, Educatie en Genezing. www.ameg.nl

(2) Info: www.ericGmusic.com

3) John Consemulder: *Blauwdruk- De multidimensionale werkelijkheid van creatie en manifestatie*. Inclusief muziek-cd. Ankh-Hermes 2008.

(4) Info : www.Mariusengelbrecht.nl

Delen Kost niets

Wij leven met zo velen
op de aarde dit moment
Als wij niet leren delen
staat ons dat zeer verwend

Delen met de ander
maakt samen heel erg blij
Zorg dat je ‘t verander
naar een gevoel van wij

Maar als ons eigen ego
de overhand blijft spelen
blijft dualiteit gehandhaafd
en leren wij nooit delen

Overvloed versus armoe
is dat dan wat wij willen?
De een die hongert uit
en de ander is aan ‘t verspillen

Vrede versus oorlog
is dat een nobel streven?
De een zeer in angst
en de ander een veilig leven

Word dan toch eens wakker!
herinner dat je ‘t wel wist
Moeder aarde wil geen stakker
maar ook geen egoïst

Evenveel voor allemaal
is dan ons dagelijks brood
Maar wie wil gaan voor alsmaar meer
die wenst een ander dood.

Marjolein Wielenga

Reli-Thrillers nog steeds in opmars

Esoterie verstopt in een verhaal

Lambert de Kwant

Het is verbazingwekkend hoeveel boeken er in dit genre verschijnen, waarbij ook nogal wat kaf tussen het koren verscho- len zit. Toch zitten er ook boeken bij waarin heel wat research verwerkt is. Dat ik in Reflectie deze reli-thrillers bespreek, heeft te maken met het intrigerende gegeven dat de auteurs in deze thrillers veel esoterische en gnostische kennis verwerken. Het is typisch iets voor deze tijd om via films en romans deze kennis bij een breed publiek te krijgen. Mensen van wie ik het nooit had verwacht, zijn nu bezig met de boeken van Ervin Laszlo en zelfs Blavatsky! In deze rubriek ook niet zó recente boeken, maar die in feite tijdloos zijn.

Tudo Parfitt: De Ark des Verbonds. Bruna 2008

Een voorbeeld van zulk een boek waarvoor veel research is gedaan. Parfitt heeft zijn wetenschappelijke speurtocht in deze reli-thriller verwerkt. Deze Britse wetenschapper beweert de locatie te hebben gevonden waar de Ark des Verbonds, het heiligste voorwerp uit de Joodse eredienst, verborgen is geweest na de verdwijning uit de tempel van Jeruzalem. Bovendien zegt hij in Zimbabwe een replica van de ark te hebben gevonden uit ongeveer 1350.

Het is de grootste ontdekking van de laatste 3000 jaar, zo claimt uitgeverij Bruna in een promotiefolder van het boek. Parfitt schrijft in dat boek: „Er kan weinig twijfel over bestaan dat wat ik in Harare heb gevonden, het laatste voorwerp op aarde is dat in rechte lijn afstamt van de Ark des Verbonds.”

Een tijdlijn op de promotiefolder ter gelegenheid van de verschijning van het boek laat er geen twijfel over bestaan. De lijn begint plusminus 1200 voor Christus: „De Ark wordt gemaakt na de exodus van de Joden uit Egypte.” De tijdlijn eindigt in 2008: „De laatste rustplaats van de Ark wordt onthuld.”

Het verhaal is vlot geschreven en die souplesse is in de vertaling keurig overeind gebleven. De *Ark des Verbonds* leest lekker en is ook veel geloofwaardiger en interessanter om te lezen dan het bij elkaar verzonnene van het Dan Brown-genre dat nogal wat reli-thrillers kenmerkt.

John Darnton: Het Darwinmysterie. Karakter 2007

Was Charles Darwin, een van de grootste mannen uit de Westerse geschiedenis, een moordenaar?

Darwins beroemde evolutietheorie heeft vele vragen opge- roepen sinds hij in 1859 zijn boek *The Origin of Species* publice- erde. Want waarom wachtte hij 22 jaar lang met de open- baarmaking ervan? En hoe kwam het dat de vitale jonge on- derzoeker die op de Beagle vijf jaar lang de wereldzeeën be- voer, zijn leven eindigde als een verbitterde, oude man?

In *Het Darwinmysterie*, gebaseerd op waargebeurde feiten, geeft auteur John Darnton het intrigerende antwoord: Darwin zou zijn theorie hebben “gepikt” van de hoofdmans van een sja- manenstam. In ieder geval een spannende thriller met veel we-

tenschap en mysteries. Wat het boek zo boeiend maakt, is dat het ook dagboekfragmenten bevat van een dochter van Darwin, terwijl we hem ook kunnen volgen op zijn reis op de Beagle.

Martin Langfield: Duister ultimatum. Luithing 2007

Robert Recklss, journalist, krijgt een koperen kubus toege- speelt en wordt meegezogen in wat een spel van ceocoaching lijkt: hij moet met high-tech gps-apparatuur mysteriesleutels zien te vinden en de bijbehorende codes zien te kraken. Dat het bloedserieus is, wordt hem duidelijk als zijn vrouw verd- wijnt en hij steeds weer op de proef wordt gesteld. Hij moet vechten voor zijn leven en hij moet ervoor waken dat een af- schuwelijk lot de zijnen en misschien wel de hele mensheid, bespaard zal blijven. Een met mysterie omgeven wapen dreigt de westerse wereld compleet te vernietigen. Eigenlijk is dit meer een spiri-thriller, waarvoor Langfield veel research op het gebied van esoterie en geschiedenis heeft moeten verrich- ten. Heel knap geschreven!

Martin Langfield is sinds 1987 buitenlandcorrespondent en chef bureau bij Reuters. Hij is geïnteresseerd in vergelijkende religie en muziek (maken) Dit is zijn fictiedebuut.

Elizabeth Kostova: De historicus. Mouria 2005

Wat mij in dit boek zo trof, is de passie die de schrijfster voor haar thema voelt. De wonderschone beschrijvingen van Istan- boel en de Balkan – het platteland, maar ook Sofia en Boedapest – en haar enorme kennis van middeleeuwse kloosterordes, de Byzantijnse geschiedenis en de wereld van historici en biblio- theken, maken: “De historicus” tot een onvergetelijke leeserva- ring. Het is een schitterende roman waarin zij de lezer mee- neemt van Amsterdam naar Istanbul, van de Pyreneeën naar Transsylvanië en van Oxford naar de universiteit van Boedapest – in een wereld bevolkt door historici en tegen een achtergrond van kunst, middeleeuwse kloosters en oude manuscripten.

Op een avond, thuis in Amsterdam, vindt een jonge vrouw in de bibliotheek van haar vader een vreemd boek en enkele verontrustende brieven. Op zoek naar het waarom van deze brieven stapt ze een wereld vol intriges binnen en maakt ken- nis met vier historici die ieder hun reputatie, hun geestelijke gezondheid en hun leven op het spel zetten om een middel- eeuws geheim te ontcijferen dat tot op de dag van vandaag een bedreiging vormt.

Lynn Soles & Joe Moore: Het Graalcomplot. Karakter 2006

Wat zou er gebeuren als het DNA van Christus in verkeerde handen zou vallen? Het is de op zich redelijk intrigerende on- dertitel van “Het Graal-Complot”, een thriller van de auteurs. Het maakt tevens duidelijk dat het een boek is in het relatief nieuwe genre dat is ontstaan na het succes van Dan Brown.

Een aanstekelijke mix van avontuur, archeologie en Bijbelse geschiedenis. Het heeft de afgelopen jaren een aantal zeer sterke thrillers opgeleverd, maar ook een nog veel groter aantal mislukkingen. *Het Graal-Complot* zit daar ongeveer tussenin, want het is een zeer goed leesbaar boek geworden met wel een groot aantal mankementen. Het idee voor het verhaal ontstond reeds in 1994, toen Lynn Sholes een wetenschappelijk artikel las over de vondst in Jeruzalem van een oude beker welke wel eens de befaamde Heilige Graal zou kunnen zijn. De beker bleek zelfs nog opgedroogd bloed te bevatten, maar bleek uiteindelijk toch niet het veelgezochte relikwie te zijn. Sholes besprak het artikel met Joe Moore, die er een prachtig verhaal in zag, maar het idee bleef op de plank liggen. Een paar jaar later besloten ze het toch weer op te pakken en begonnen ze gezamenlijk aan het project te gaan werken. Toen het eenmaal af was, stuurde ze het naar hun uitgever, maar werden ze ingehaald door *De Da Vinci Code*. Weliswaar een ander boek en een afwijkend verhaal, maar beide auteurs hadden toch het gevoel dat het gras voor hun voeten was weggemaaid.

Jörg Kastner: Het Mozartmysterie. Karakter 2006

Op mysterieuze wijze komt een jonge sopraan tijdens de repetities van Mozarts opera *Die Zauberflöte* in het Wenen van de 18de eeuw terecht. Nadat ze buiten bewustzijn is geraakt, komt ze weer bij in het jaar 1791, in het lichaam van hoedenmaakster Luise Heuler. Kort daarop is ze getuige van een moord op een jonge vrouw en wil het toeval, dat ze Mozart zelf tegenkomt, samen met de theaterdirecteur Emanuel Schikaneder. Vanaf het eerste moment voelen Luise en Mozart zich tot elkaar aangetrokken. Dan komt Luise op het spoor van een samenzwering van Vrijmetselaars rond Mozarts meesterwerk. Twee rivaliserende Geheime Loges bestrijden elkaar op leven en dood. Steeds verder dringt zij tot de geheimen van dit Vrijmetselaarsconflict door, waar ook Mozart zelf deel van uitmaakt.

En dan blijkt dat de opera zelf de sleutel tot het conflict is en dat de symboliek van de compositie een magische werking heeft in de strijd tussen goed en kwaad. Een bijzonder fascinerend boek, vooral voor Mozartliefhebbers, maar ook voor de liefhebbers van dit genre.

Het boek bevat als bonus een gratis cd met de muziek van Mozart. Kastner is ook auteur van *De Christus Smaragd* en *De Engelenburcht*, waarover in het volgende nummer meer.

Gé Bosschee: De Kennedycode. Karakter 2007

Naar het schijnt werkt Dan Brown nog steeds hard aan de opvolger van 'De Da Vinci Code'. Elke dag even ondersteboven hangen aan het plafond om de inspiratie naar zijn hoofd te doen stromen en dan weer aan het toetsenbord. Het zou 'The Solomon Key' gaan heten. Het had al vorig jaar moeten verschijnen. Browns held, professor Langdon, keert in het boek terug naar de VS. Brown heeft al aangekondigd dat zijn nieuwe roman zal focussen op de oudste broederschap in de geschiedenis, de vrijmetselarij. Afwachten dus.

Jurist Gé Bosschee, auteur van de financiële thrillers 'Bloedgeld' en 'Schuldbrief', had kennelijk geen zin meer om te wachten en schreef zijn eigen thriller over de vrijmetselaars, 'De Kennedy Code'. In Bosschees verbeelding heeft een elitaire splinterbeweging binnen de vrijmetselarij de moord op president John F. Kennedy op haar geweten en niet, zoals de autoriteiten willen doen geloven, de eenling Lee Harvey Oswald. Ook Thomas Shepard, hoogleraar Politieke Geschie-

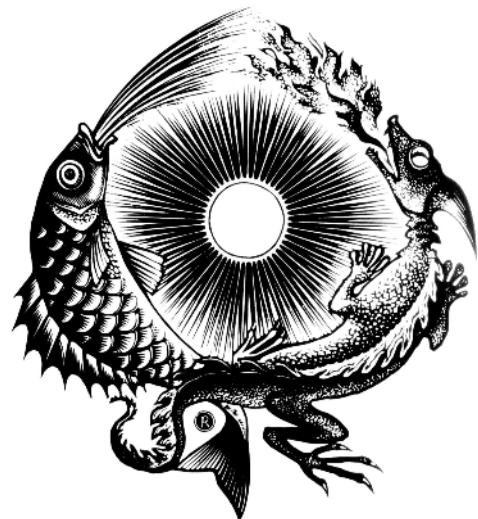
denis aan de George Washington University, is al jaren de mening toegedaan dat er een complot schuilging achter de moordaanslag op die fatale 22ste november 1963. En dan krijgt hij ineens mailtjes met filmbeelden toegestuurd, die zijn vermoeden wel eens zouden kunnen bevestigen. De opnamen, gemaakt door 'Babushka Lady' (die zo werd genoemd omdat ze een hoofddoek had omgeknoopt), laten zien dat er die dag meerdere schutters actief waren op Daley Plaza in Dallas. Verder krijgt Shepard verwijzingen naar een website, www.JKFTruthOrDare.com waarop steeds nieuwe gegevens verschijnen over de complotteurs.

Ook verslaggeefster Jenna Campbell krijgt de informatie toegespeeld. Samen met Shepard probeert ze het mysterie te ontrafelen. Via eeuwenoude documenten en mails van de geheime informant maakt het duo een dollemansrit door historisch Washington. En daarbij wordt tot aan de explosieve finale niet op een mensenleven meer of minder gekeken.

Bosschee verdient een groot compliment met de uitgebreide research die hij heeft gepleegd. Maar zijn naspeuringen zitten hem ook in de weg. De lezer zal het weten dat hij zich diep heeft ingegraven in het onderwerp. Niet alleen via uitgebreide appendixen, maar ook in het verhaal zelf maakt hij uit en te na kennis met kabbalistische teksten, het genootschap van de Rozenkruisers, een gedetailleerd verslag van de gebeurtenissen op en rond Kennedy's sterfdag en alle ins en outs van de vrijmetselarij, inclusief passer, winkelhaak en graden. Al gauw bekruipt hem het gevoel in een klas te zitten waarin de geschiedenisleraar er maar niet in slaagt zijn lesstof overtuigend te brengen. Degene die wel de portee van dit alles wil doorgronden, heeft aan 'De Kennedy Code' een taaie breinbreker.

Bosschee liet onlangs in een interview weten graag zelf 'De Da Vinci Code' te hebben geschreven. De Amerikaan verstaat immers de kunst om de lezer van cliffhanger naar cliffhanger door het boek te jagen. Als Bosschee iets meer van Brown had gehad, dan was zijn boek inderdaad beter te verteren geweest. In zijn stijl is hij nog steeds beter dan Bosschee. De clichés vliegen over en weer, de bordkartonnen personages gaan geen moment leven en verrassende wendingen blijven achterwege. Nee, niet echt boeiend, maar wel heel informatief, dat wel.

We moeten toch maar nog even geduldig wachten op 'The Solomon Key'. ||

Naar een houtsnede van Pam G. Rueter

SPIRI CLASSICA

Lambèrt de Kwant

Beethovens gevecht met materie en het leven perfect vertolkt

Ludwig van Beethoven: Symfonieën 1-9 en ouvertures

Anima Eterna o.l.v. Jos van Immerseel

Zig Zag Territoires ZZ080402.6 (zes cd's):

Een koopje! Voor € 32 heb je zes cd's met de complete symfonieën plus ouvertures van Beethoven in huis en wát voor uitvoering! Het gaat hier om de lang verwachte opnamen door Anima Eterna o.l.v. Jos van Immerseel.

Wie de gebruikelijke uitvoeringen van Van Beethovens symfonieën gewend (of daardoor verwend is!) is, zal de soms wat erg penetrante klank van de klassieke hobo's en de veel zachtere klank van haar klarinetten wat minder kunnen waarderen. Toch spelen de blazers van dit orkest in een ideale balans, met hoorns die prominent zijn, maar niet overweldigend en trompetten die mogen doorblazen zonder het hele orkest plat te walsen. Anima Eterna nam onder leiding van Jos van Immerseel Beethovens symfonieën op tussen eind 2005 en eind 2007 in het Concertgebouw in Brugge. Doelstelling was van meet af aan de partituur van Van Beethoven volledig te respecteren. Zoals we dat van hem gewend zijn, ging van Immerseel ook hier op zoek naar historische bronnen, manuscripten en eerste uitgaven. Waar het belangrijke keuzes betreft, zoals tempi, bezetting, dynamiek of de balans binnen het orkest, tracht hij erachter te komen wat de eigen wensen waren van Van Beethoven, zonder ook maar rekening te houden met de traditie.

Innerlijke kracht

Waar de eerste twee symfonieën in een klassieke interpretatie worden uitgevoerd, komt de 3e, 'Eroica' bijzonder overtuigend en met veel zeggingskracht, over. Met een finale die veel innerlijke kracht uitstraalt en de klankkleuren van het instrumentarium van Anima Eterna prima tot haar recht doet komen.

De tempi van Van Beethoven lopen zo veel mogelijk door en de muziek spreekt voor zichzelf. In het cd-boekje schrijft Van Immerseel: 'Ik heb moeten vaststellen dat bij het spelen op hedendaags instrumentarium de tempi inderdaad onspeelbaar lijken, omdat zowel het instrument als de speeltechniek en speelstijl, horen bij een ander soort muziek. Bij het uitproberen met Anima Eterna kwam ik tot de vaststelling dat Beethovens tempi juist zijn, maar slechts functioneren als ze gerealiseerd worden met het juiste instrumentarium en een niet al te grote orkestbezetting door een orkest van professionele musici met kamermuziekprofiel.' De tempi die Beethoven boven zijn partituren schreef, lijken misschien wat snel voor een modern, tachtigkoppig symfonieorkest, maar passen in deze muziek perfect als men, zoals Anima Eterna doet, Beethovens keuze van instrumenten, kleine bezetting bij de strijkers en spelwijze secuur volgt."

Natuurlijk zullen de voorstanders van de traditionele interpretaties en de voorstanders van de zogenaamde authentieke uitvoeringen elkaar wel weer in de haren vliegen. Dat kan ook niet anders, vooral omdat niemand zover is gegaan in de consequente toepassing van de authentieke uitvoeringspraktijk als Jos van Immerseel. Het resultaat mag er zijn. In deze symfonieën in de lezing van Van immerseel is geen sprake van de

gebruikelijke, wat logge structuur, een erfenis van de Romantiek. Het klinkt allemaal heel verfrissend, alsof er een stofkam doorheen gegaan is. De contrastdynamiek is hier in ere hersteld, de balans tussen strijkers en blazers.

Gevecht met de materie

Beethoven zwoegde op zijn werk en vocht verbeteren met de materie, wat tot uiting komt in de handschriften, barstend van de doorhalingen en correcties. Voor zijn uitgevers moet hij een nachtmerrie geweest zijn; chaotische manuscripten en daarna alleen maar ontevreden brieven met gezeur over op het eerste gezicht de kleinste details. Wie die bestudeert, komt echter tot de conclusie dat ze inderdaad van groot belang zijn voor de uitvoering. Beethoven worstelde met de materie, met zijn doofheid, met het leven zelf. Hij was verre van gemakkelijk in de omgang en stootte veel mensen van zich af, maar hij had die eenzaamheid nodig om te worden, zoals Arnold Schönberg dat treffend verwoordde, "zich tot een profeet van het universum te ontwikkelen". Zonder zijn doofheid geen monumentale en profetische Negende symfonie! Zijn doofheid ligt zeker ten grondslag aan het apocalyptische karakter van de 9e en aan de bijna onrealistische moeilijkheidsgraad van het werk.

In de interpretatie van Van Immerseel komt deze, met de materie en het leven worstelende, Beethoven volledig tot leven. En dat voor 32 euro!

Ludwig van Beethoven: Symfonieën 1 en 3

Koninklijke Filharmonie van Vlaanderen o.l.v. Philippe Herreweghe, Pentatone Classics PTC 518613

Philippe Herreweghe heeft een wat andere aanpak dan Jos van Immerseel. In zijn Beethoven-interpretaties combineert hij de verworvenheden van de historische uitvoeringspraktijk met de klankrijkdom en de levendige traditie van het moderne symfonieorkest om tot verrassend frisse en eigentijdse uitvoeringen te komen.

Wat de interpretatie betreft, gaat Herreweghe op de eerste plaats uit van de structurele schoonheid van de Beethoven-symfonieën, niet van de verhalende inhoud. 'De programmatische links zijn marginaal in deze werken en beslaan meestal maar een klein deeltje van de symfonie', zegt hij, 'De echte motor van deze werken is de muzikale inventiviteit die buiten de verbale wereld staat. Ik hou ervan analytisch te werken en te repeteren. Ik probeer de muziek voor zich te laten spreken, en vermijd er effecten op te plakken. Daarvoor moet echter zeer hard gewerkt worden met het orkest. Deze werken zijn zo ragfijn geconstrueerd, dat het jammer zou zijn als dat niet te horen is. Dat bereik je niet door speeches af te steken voor het orkest, maar door zeer indringend op de basismotieven te werken, in de hoop dat het ene instrument het dan doorgeeft aan het andere: een voorbeeld van echte muzikale arbeid."

Herreweghe is van mening dat een groot deel van zijn ervaringen met historische instrumenten ook op de Filharmonie toegepast kan worden. 'Met moderne strijkers kun je natuurlijk niet de klank nabootsen van klassieke bogen en darmsnaren, die ik nog mooier vind', zegt hij, 'Maar de aanpak hoeft in essentie niet verschillend te zijn. In de tempi, intonatie, vibrato en vooral articulatie en frasering kun je de ervaringen gewoon doortrekken.' Het gaat hier om de derde Beethoven-cd van Herreweghe met de Filharmonie van Vlaanderen en hij laat hier inderdaad duidelijk horen dat met een modern symfonieorkest in principe alle verworvenheden van de authentieke

muziekbeoefening van de laatste drie decennia gerealiseerd kunnen worden. Natuurlijk, de klank is voller en groter, maar de geest is in principe dezelfde als die van het door hem opgerichte Orchestre des Champs-Élysées. Herreweghe plaatst een overbekend repertoire in een nieuw perspectief en maakt nieuwsgierig naar de nog komende opnamen, waarover volgende keer meer.

Matthaus-Passion.

Collegium Vocale Gent o.l.v. Philippe Herreweghe
Harmonia Mundi HMC 951676-78

Deze Matthaus-passion-box, kwam de vorige keer te laat binnen om nog besproken te worden. De Matthaus in de zomer! Voor mij maakt dat niets uit, voor u hopelijk ook niet. Deze muziek is immers voor alle jaargetijden!

Deze tweede Matthäus Passion van Philippe Herreweghe (eerder bracht hij in 1985 al een versie uit) is één van de pijlers van de moderne interpretatie van de grote passie, waarin wordt getracht om de muziek zoveel mogelijk uit te voeren zoals we nu denken dat het in de tijd van Bach zelf moet hebben geklonken.

In vergelijking met zijn eerste poging heeft Herreweghe het koor iets in omvang teruggebracht ten opzichte van het orkest. Dat dit goed uitpakt, is al meteen te horen in het (negenstemmige) openingskoor: de verschillende stemmen verdringen elkaar niet in massaliteit, maar blijven onderling feilloos te onderscheiden. De negende stem van het "O Lamm Gottes unschuldig", van het knapenkoor, valt gelijk een zonnestraal door de ramen van de kathedraal. Na het openingskoor volgt al direct de ster van deze uitvoering: evangelist Ian Bostridge, die een zeer betrokken en levendige rol vertolkt waarbij alle in tekst en muziek aanwezige nuances helder naar voren komen. Ook de Jezus-partij klinkt heel overtuigend: Franz-Josef Selig zet een majestueuze Christus neer, met een rijke intonatie en een nobele waardigheid.

Van de overige solisten verdient – niet verrassend – countertenor Andreas Scholl wel de meeste lof! Hij maakt duidelijk waarom hij op zijn terrein op een eenzame hoogte staat. Zijn aria's klinken verrassend zuiver en perfect gefraseerd. Wie bij zijn Erbarme Dich de ogen droog en de keel brokvrij houdt, zou er wellicht goed aan doen wat meer in contact te komen met zijn innerlijke zelf.

Op de orkestbegeleiding is weinig aan te merken. Heel degelijk, maar ook nu en dan sprankelend. De uitvoering van de grote koorpartijen is erg overtuigend. De koralen kennen een plezierige doorloop, zonder geforceerde pauzes aan het einde van de versregels. Herreweghe slaagt er in deze lezing de *flow* erin te houden en weet de vonk op zijn musici over te brengen. Die vonk sprong ook in mijn huiskamer over en liet mij niet onberoerd. Of het nu Beethoven is of Bach, Herreweghe weet te overtuigen en te ontroeren.

* * *
*

Voor adressen van de muziek- en boekuitgevers,

zie pagina 29

Alle geloven op een rij

Zet alle geloven op een rij
maar in wie je ook gelooft
het zit in jou en mij

God, Boedha, Allah zien wij
daar heel boven
maar waarom gaan wij niet geloven

dat deze personen huizen
in onze eigen kracht
dan pas wordt geloof een pracht

We kijken dan met meer ontzag
naar ieders eigen geloof
dat hij volgen mag

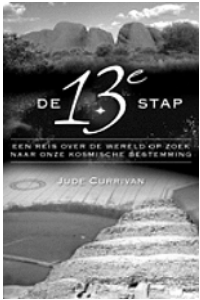
Alle geloven krijgen dan een waarde
zo creëer je
een hemel op aarde

Maar zolang wij
de personen in wie wij geloven
buiten onszelf plaatsen in de kosmos
zullen wij gaan leven 'als van god los'

Marjolein Wielinga

BOEKENINFO

Lambèrt de Kwant

Jude Currivan. De 13e stap. Een reis door de wereld op zoek naar onze kosmische bestemming. Ankh-Hermes 2008.

Jude Currivan is afgestudeerd in natuurkunde en archeologie. Zij interesseert zich al van jongs af voor bewustzijn en metafysica. Midden jaren '90 gaf ze een succesvolle loopbaan als zakenvrouw op en ging ze zich verdiepen in sjamanisme en oude wijsheid. Ze is autrice van *The Wave* en het *8e chakra*. In 1998 hoorde zij een innerlijke bood-

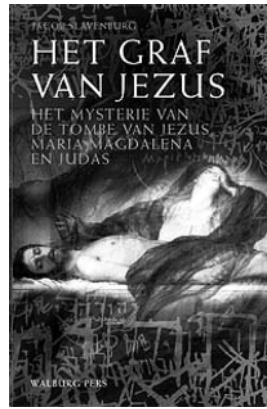
schap, een oproep om een wereldwijde zoektocht te ondernemen om de helende energieën te activeren van twaalf Lumerische bouwwerken op aarde, om daarmee de collectieve bewustzijnsverschuiving van 2012 te ondersteunen. De twaalf activiteiten en de opening van een galactische poort werden afgerond tijdens het wintersolstitium (zonnewende) van 2003. In 2006 leidde een volgende oproep tot een dertiende helende reis. Een boeiend boek, maar ik heb wat moeite met m.i. modieuze begrippen en termen als activiteiten en galactische poorten, de co-creatieve kracht van de kosmos. Neem bijvoorbeeld deze zin: "Het was ons inmiddels bekend dat de activering van de soulardisc bij Silbury Hill ten tijde van de Harmonische Concordantie de voltooiing zou zijn van de stapsgewijze activering van het groot tralieveld van Gaia, of om het uit te drukken in de woorden van de geomant Richard Liviton, 'het wekken van de twaalf chakra's van de drie planetaire Albions.'" Pffff. Weet u wat dat is, een geomant? Ik heb het in Van Dale opgezocht: waarzegkunst die van verschijnselen op aarde uitgaat. Is dat dan geomantie? Bij Albions kwam ik er niet uit. Het schijnt een voetbalclub te zijn uit het Schotse Stirling. Het abstractieniveau en zweefgehalte zijn dus aan de hoge kant. Ik weet nu ook wat solstitium betekent: zonnewende!

H.C. Moolenburgh. Is toeval toevallig? Een blik in de keuken van de schepping. Ankh-Hermes 2008.

De Haarlemse huisarts Hans Moolenburgh is bekend geworden door zijn in de jaren 80 verschenen boek *Een engel op je pad*, gevolgd door het boek *Engelen als helpers der mensheid*, een verrassende uitkomst van een onderzoek naar ervaringen met engelen. Zijn eerste boek is in vijf talen verschenen. Ik heb deze sympathieke en erudiete arts verschillende malen geïnterviewd en ook binnenkort is er weer een gepland.

In zijn nieuwe boek *Is toeval echt toevallig?* gaat Moolenburgh, mede aan de hand van anekdotes uit zijn leven, in op wat we zo vaak toeval noemen. Bij nadere bestudering blijken deze toevalligheden uit een geheimzinnige wereld te stammen, een wereld waar niet de ijzeren logica geldt, maar waar we overspoeld worden door speelsheid, drama en eindeloze variatie. Het is een onderhoudend en heel toegankelijk boek. Een reisgids, zoals de auteur dat noemt, door die andere wereld.

Jacob Slavenburg. Het graf van Jezus. Het mysterie van de tombe van Jezus, Maria Magdalena en Judas. Walburg Pers 2007.

In 1980 wordt in Jeruzalem een graftombe gevonden met beenderkistjes uit de eerste eeuw van onze jaartelling. Het graf blijkt geheel intact en van de inscripties die zes van de tien kistjes dragen wordt vastgesteld dat ze authentiek zijn. Pas 15 jaar later bemerken programmamakers van de BBC bij toeval dat de namen in de inscripties een wonder-

lijke combinatie vormen. 'Jezus zoon van Jozef', 'Maria', 'Mariamme de lerares', 'Jozef', 'Mattheus' en 'Judas zoon van Jezus'. Deze ontdekking haalt in 1996 de pers, maar daarna wordt het weer stil. De recente ontdekking van een ander beenderkistje stimuleert verder onderzoek naar het familiegraf. *Discovery Channel* zendt een documentaire van James Cameron uit over de vondst, maar de theologische wereld blijkt sceptisch. De gevonden namen waren in de tijd van Jezus zeer gebruikelijk. Aan de unieke combinatie wordt voorbijgegaan. Wat kan men anders? De gedachte overwegen dat Jezus niet in het lichaam opgestaan is? Dat Jezus getrouwd was met Mariamme (Magdalena) en dat ze samen een kind hadden?

Inmiddels heeft DNA-onderzoek plaatsgevonden, hebben wiskundigen een kansberekening gemaakt en wordt uit steeds meer details duidelijk dat naar alle waarschijnlijkheid na 2000 jaar het graf van Jezus en zijn naaste familie teruggevonden is. De theorie dat in Talpiot het graf van Jezus van Nazareth is gevonden en dat hij met Maria Magdalena getrouwd was, wordt door Jacob Slavenburg gedeeld. Hij veronderstelt, dat ook het beenderkistje van Jacobus oorspronkelijk uit datzelfde graf afkomstig was. Soms leest het boek dat hij hierover heeft geschreven als een thriller. Hij voert de lezer langs een groot aantal oude teksten en opschriften en vermeldt het commentaar van geleerden en journalisten.

Het graf van Jezus is een boeiend, toegankelijk boek en vraagt ook om reacties, zoals hij die dan ook heeft gekregen. „Dat Jezus' graf zou zijn gevonden, heb ik al vaker gehoord”, zegt Meindert Dijkstra, oudtestamenticus 'met archeologische ervaring', van de Universiteit Utrecht. Hij sluit zich aan bij Amos Kloner, dat de aangetroffen namen weinig te betekenen hebben. Als Jezus' kind samen met hem begraven zou zijn in Jeruzalem, dan is dat volgens Dijkstra 'schokkend'. 'Maar dan voor de Da Vinci Code-gelovigen. Dat betekent dat Maria Magdalena nooit met het kind van haar en Jezus naar Europa is gekomen. Erg jammer voor de gelovigen in de mythe van 'het heilige bloed en de heilige graal'. Dr. R. Roukema, hoogleraar Nieuwe Testament aan de Protestantse Theologische Universiteit, verwijt Slavenburg zelfs 'maar al te graag een sensationeel boek te willen schrijven.'"

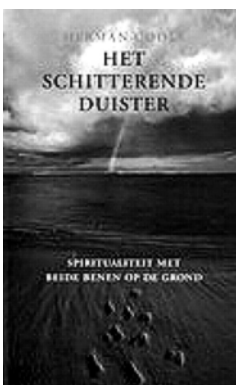

Anneke Polkerman: De kerk loslaten. Een weg naar spirituele ruimte. Ten Have 2006

Polkerman heeft lang getwijfeld voordat zij haar ervaringen naar buiten bracht. Toch realiseerde ze zich dat haar verhaal niet op zichzelf stond en herkenbaar voor vele anderen was. Ze kwam tot de conclusie dat het voor haar

beter was de Kerk te verlaten, omdat ze niet meer in de oude traditie paste en behoefte had aan meer. Ze schreef dit boek over haar ervaringen. Anneke Polkerman (1956) is agogisch counselor. In de jaren tachtig was zij vanuit de protestantse Kerk werkzaam in de evangelisatie.

Ze ontmoette veel mensen die om allerlei redenen niet meer binnen hun Kerk pasten en evenals zichzelf, spirituele ruimte vonden buiten de kerkmuren. In het boek vertelt zij wel dat zij dankbaar is dat zij vanuit haar opvoeding het religieuze besef heeft meegekregen en dat zij haar ouders waardeert, maar dat haar weg haar eigen unieke weg is; dat het afscheid van de Kerk gewoon noodzakelijk was om verder te kunnen. De weg die ze uiteindelijk ging, heeft ook te maken met haar eigen spirituele ervaringen, die ze al heel vroeg had. Ze is als het ware op het Wad geboren. Haar vader was garnalenvisser. Zij kon ook sturen, zodat zij nogal eens werd gevraagd als dat nodig was. "Ik weet niet of je die omgeving kent, maar daar is de tweede dag van de schepping nog bezig is; water dat nog geen land geworden is. Je ziet daar heel duidelijk dat hemel en aarde gewoon één zijn. Het maakt deel uit van mijn vroegste ervaringen. Het was een ongelooflijk gevoel. Ik wist, God is er! Dus, niet van horen zeggen, maar het zelf weten en voelen." Een heel open en ontroerend boek.

Herman Cools: Het schitterende duister, Spiritualiteit met de beide benen op de grond. Altamaria- Becht 2007

Psychotherapeutleraar Herman Cools doet in dit treffende en mooi geschreven boek verslag van zijn eigen jarenlange zoektocht naar de grote levensvragen. Niet zonder emotie baant hij zich een weg door het oerwoud van de ziel, met alle grote geheimen van het leven en dood, liefde, lijden en seksualiteit. Het schitterende duister is zijn persoonlijke levensverhaal. Zelf noemt

hij het een bundel over spiritualiteit. Zijn ernstige ziekte, waar hij van genas, deed hem beseffen hoe graag hij wil leven en hoe groot zijn drang is om zijn verhaal op schrift te stellen. Het boek bestaat uit vier delen. In het eerste deel schrijft hij over twee grote liefdes in zijn leven: zijn gevoeligheid voor de grote levensvragen en zijn seksuele voorkeur voor mannen. Tradities die elkaar nogal eens in de weg zaten; hij wist uiteindelijk beide te omarmen. In het tweede deel gaat hij op spirituele vragen van grote denkers in, zoals de vraag van Jung of wij zijn aangesloten op iets oneindigs. Het derde deel gaat over spiritualiteit als incarnatieproces: het verlangen om, zoals het 'Onze Vader' het ontroerend uitdrukt, 'op aarde zoals in de hemel te zijn'. Ten slotte wordt in het vierde en laatste deel de link gelegd met de meer 'aardse' onderwerpen als seksualiteit, woede en dood. Het boek kent nuance, is persoonlijk en vertoont een eigenzinnige visie op spiritualiteit. Het is ontroerend te lezen hoe open hij over zijn homoseksualiteit schrijft. Treffend is het, wanneer hij schrijft dat hij langzaam maar zeker is gaan beseffen dat spirituele bronnen verdorren, wanneer de poorten van genot en seks vergrendeld worden. Gelukkig komen we steeds meer tot het besef dat je van seks mag genieten, ook al wordt het accent nu weer teveel op dit genieten gelegd in plaats van op intimiteit. Het boek stemt tot nadenken.

Herman Cools (Turnhout, 1960) studeerde theologie en was meer dan twintig jaar godsdienstleraar. Daarnaast was hij ook werkzaam als psychotherapeut, gestalt, psychosynthese, tantra, multidimensionele psychologie, familieopstellingen, systematisch werk en emotioneel lichaamswerk.

Ilja Maso: Onsterfelijkheid. Van twijfel naar zekerheid. Ten Have 2007.

Dit boek heeft veel commotie veroorzaakt. Sommige humanisten dachten aan een grapje. "Wat moet je hier nu mee als voorzitter van het Humanistisch Verbond," vroeg Rein Zunderdorp zich hardop af. En Jan Willem Nienhuys van 'Skepsis: "De Universiteit voor Humanistiek gun ik natuurlijk wel een professor in de zweefkunde, maar het is me een raadsel dat diens leeropdracht 'wetenschapstheorie' heet. Daarmee

maakt de UvH zich onsterfelijk belachelijk."

Voor Nienhuys zou alles wat met metafysica te maken heeft, eigenlijk verboden moeten worden. Zeker als het gaat om zoiets belachelijks als bijna-doodervaringen. Het is verbijsterend te zien hoe heftig hij tekeer gaat tegen bijvoorbeeld Pim van Lommel en diens opvattingen over bewustzijn buiten de hersenen. Nu was het Ilja Maso op wiens hoofd Nienhuys de violen van zijn gramschap doet neerdalen.

Discussies over het leven na dit leven zijn oud. Maso blaast ze nieuw leven in, vanuit onverwachte hoek: hij is hoogleraar aan de Universiteit voor Humanistiek te Utrecht. Zijn beelden van het hiernamaals zijn ongekend concreet, compleet met een oordeel en het weerzien van geliefden

Maso, weet het zeker: er is leven na de dood. In het genoemde boek verwijst hij naar allerlei mediums die hun informatie verkrijgen via overledenen.

Volgens hem kunnen we aan gene zijde bij elkaar gaan zitten en van elkaars gezelschap genieten. "We kunnen lange wandelingen maken en een vriend ontmoeten die we lange tijd niet hebben gezien." Hij geeft tal van details van dit leven na de dood die voor Reflectielezers gesneden koek zijn. Zo wijst hij op een soort laatste oordeel, waarin je je hele leven voor je geestesoorlog ziet afspelen, de levensfilm. Je staat dan voor je eigen oordeelsgerecht." Je spirituele ontwikkeling gaat in het hiernamaals gewoon verder, je kunt er reizen maken en aan universiteiten studeren. En de mensen zijn er aardig voor elkaar: "Onaardige gedachten worden belemmerd doordat ze zichtbaar en hoorbaar zijn. Onaardige mensen creëren hun eigen domeinen, dus daar hoeft je geen last van te hebben."

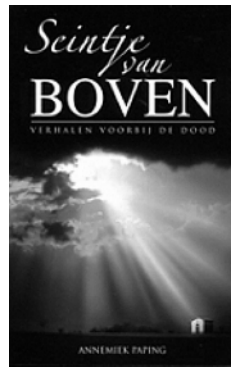
Dit is natuurlijk vloeken in de heilige Skepsiskerk. Een vooraanstaande humanist als Maso hoort volgens de humanistische dogma's zoiets niet in het openbaar te zeggen. Maso komt tot de conclusie dat de tegenargumenten uit filosofie en wetenschap onhoudbaar zijn. De argumenten vóór zijn sterker. Met zijn boek neemt hij stelling tegen het materialisme van auteurs als Dawkins en Dennet en kiest positie tegen de intellectuele mainstream. Het tij lijkt niet te keren; wetenschap en spiritualiteit naderen elkaar steeds meer.

Wendy Smulling: De witte planeet. KM Publishers 2008.

Onlangs vertelde Wendy Smulling in een radio-interview over het boekje "De witte planeet." Ik zat in het programma daarna

en kreeg van haar het manuscript vast mee. Ik heb het in één keer doorgelezen. In het boek vertelt zij over het leven van Denise en over de gesprekken die ze naar haar overlijden met haar had. Wendy is een medium en woont in Argentinië. Denise maakte contact met haar op het moment dat zij was overgegaan naar een andere dimensie. In haar boek vertelt zij haar verhaal. Wat Wendy ondergaan heeft zijn zogenaamd perimortale ervaringen, waarover steeds meer geschreven wordt. Mensen ervaren een overledene en zien hem of haar in een stoel zitten of naast zich in bed liggen. Het gebeurt dus ook spontaan, maar in het geval van Wendy is het een overledene die zich kenbaar maakt en vertelt wat zij in die andere dimensie ervaart. Het boek doet me denken aan de boeken van Suzanne Ward. Evenals in deze boeken vertelt Denise dat het aan 'gene zijde' beslist geen uitrusten en harpje spelen is, maar dat je hard moet werken aan je verdere spirituele ontwikkeling. Er is een soort klaslokaal, waar geen leraar aanwezig is, maar waar men met elkaar communiceert via gedachten. "Ieder vertelt over het leven op aarde, de anderen stellen vragen en samen analyseren we situaties en problemen." Denise zegt dat het lijkt alsof ze haar eigen boek aan het lezen is, haar levensboek dat ze op aarde heeft geschreven en geleefd heeft."

Wendy Smuling is met haar boek in goed gezelschap van Ilja Maso die in zijn in deze rubriek besproken boek "Onsterfelijkheid" ook spreekt van een voortgaande ontwikkelingsweg aan gene zijde.

Annemiek Paping: Seintje van Boven - Verhalen voorbij de dood. House of Knowledge 2008.

Is er meer tussen hemel en aarde? Voor journaliste Annemiek Paping is dat geen vraag meer maar een zekerheid. Het afgelopen jaar verzamelde zij honderden paranormale belevenissen. De meest opmerkelijke ervaringen zijn nu gebundeld in dit boek. Het gaat om 'bijna-dood-ervaringen', voorspellende dromen, uittredingen en geestesverschijningen. De schrijfster bezocht zelf een aantal therapeuten uit het spirituele circuit (onder meer een paragnost, een reikimaster, een auraler, een tarotist, een numerologe en een handlezer). Haar aanvankelijke scepsis voor deze transcendente hulpverleners verdween als sneeuw voor de zon door hun opmerkelijke uitspraken die ze eveneens optekende in dit 'Seintje van Boven'.

Annemiek: "Voor mij staat als een paal boven water dat er méér moet zijn dan dit aardse leven. Wat dat 'meer' exact inhoudt, weet ik niet. Maar het is voor mij ondenkbaar dat al deze bijzondere 'seintjes' helemaal niets te betekenen zouden hebben".

Annemiek Paping werkt al jaren als journaliste bij De Telegraaf. De paranormale ervaringen van lezers verzamelde zij in 2007 via haar rubriek 'Wat U Zegt'

Hortensia. Foto: Rudolf H. Smit